

NATTJAKT

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 639

Leveringsfrist:

25.april 2012

Til sammen 17987 ord

16.04.2012

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Temaet for oppgaven	1
1.2	Oppgavens oppbygging	2
1.3	 Lovgivningen	3
2	HUMAN JAKT	5
2.1	Innledning	5
2.2	Hovedregelen §19 – definisjonen av human jakt	5
2.2.1	Lovteksten	6
2.2.2	Retningslinjer fra jegerprøvekurset	7
2.2.2.1	Vitale organer	8
2.2.2.2	Avstand	8
2.2.2.3	Skuddvinkel	11
2.2.2.4	Ikke skyte på dyr i stor fart	12
2.2.2.5	Sikker bakgrunn	13
2.2.2.6	Vit hva du sikter på	14
2.2.2.7	Ikke skyte ku med kalv	18
2.2.2.8	Ikke skyte på dyr i flokk	18
2.3	Betydningen av §§20-26 for forståelsen av human jakt	18
2.3.1	Krav til våpen og ammunisjon §20	19
2.3.2	Forbud mot å avfyre skudd på og over vei og jernbane §21 a)	19
2.3.3	Forbud mot bruk av motorisert kjøretøy m.m §21 b,c,d	20
2.3.4	Svømmende vilt §22	22
2.3.5	Bruk av hund på jakt §23	22
2.3.6	Fangstmetoder §24	23
2.3.7	Bruk av gift §25	25
2.3.8	Delkonklusjon	26

3	<u>NATTJAKT I FORHOLD TIL KRAVET OM HUMAN JAKTUTØVELSE</u>	26
3.1	Innledning	26
3.2	Hjortejaktas historie i Norge	27
3.3	Typer nattjakt	28
3.3.1	Bø-jakt	28
3.3.2	Åtejakt med lys	28
3.4	Relevante rettskilder om nattjakt som human jakt	28
3.4.1	Hva sier lovteksten om jakt i mørket ?	28
3.4.2	Hva sier forarbeidene om jakt i mørket ?	29
3.4.3	Gir jegerprøvekurset retningslinjer for jakt i mørket ?	30
3.4.4	Hva sier internasjonale rettskilder om jakt i mørket?	31
3.5	Domstolene om jakt under døgnets mørke timer	32
3.5.1	LF – 2003 – 14781	32
3.5.2	Rt.2009 s.792	33
3.5.3	LF – 2008 – 45491	35
3.5.4	LG – 2009 – 63089	36
3.5.5	Hva kan vi trekke ut av dommene?	37
3.5.6	Oppstiller domstolene noen retningslinjer for utøvelsen av human nattjakt?	41
3.5.6.1	Kjenn dine egne begrensninger	41
3.5.6.2	Forsvarlig avstand og sikt	41
3.5.6.3	Mulighet for ettersøk	41
3.5.6.4	Delkonklusjon	42
4	<u>NORMATIVE VURDERINGER AV LOVEN OG NATTJAKTA</u>	43
4.1	Innledning	43
4.2	Er loven logisk og lett å forholde seg til?	44
4.3	Fordeler og ulemper ved utformingen av § 19	45
4.4	Human og Sikker jakt – innstilling fra direktoratets arbeidsgruppe	46

4.4.1	Mindretallets innstilling	46
4.4.2	Flertallets innstilling	47
4.4.3	Hva forteller undersøkelsene om faren for skadeskyting ?	47
4.4.4	Er nattjakten avgjørende for beskatningen av hjortestammen?	48
4.5	Hva kan vi lære av praksisen i andre europeiske land?	49
4.5.1	Svensk og dansk lovgivning	50
4.5.2	Kan reglene om villsvinjakt i Sverige ha noen betydning for våre regler?	52
4.5.3	Kan de svenske bjørneundersøkelsene ha noen betydning for våre regler?	52
4.5.4	Kan de finske reglene ha noen betydning for våre regler?	54
5	KONKLUSJON	55
5.1	Regelens fremtid	55
6	KILDER	59
6.1	Lovgivning	59
6.1.1	Norsk lovgivning	59
6.1.2	Forskrifter	59
6.1.3	Utenlandsk lovgivning	59
6.2	Forarbeider	60
6.2.1	Odelstingsproposisjoner	60
6.2.2	NOU	60
6.3	Litteratur	60
6.4	Konvensjoner	60
6.5	Charter	60
6.6	Rapporter	61
6.7	Dommer	61
6.7.1	Dommer fra Høyesterett	61
6.7.2	Dommer fra lagmannsretten	61

6.8	Nettsider	62
6.9	Personlig meddelelse	62

1 Innledning

1.1 Temaet for oppgaven

Temaet for denne masteroppgaven er nattjakt. Over halvparten av de felte hjortene på Vestlandet blir felt i den mørket tiden av døgnet¹ Loven oppstiller ikke noe direkte forbud mot å jakte om natten eller under vanskelige lysforhold. Det er derimot et generelt aktsomhetskrav i viltloven §19 som påkrever at enhver jeger plikter å utøve human jakt på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser. Mye av den rettspraksisen som foreligger rundt viltloven knytter seg til jaktsituasjoner som har foregått under krevende lysforhold i døgnet's mørke timer. Dette gjør at reglene rundt utøvelsen av human jakt har stor praktisk betydning for de som jakter om natten og i skumringstimene.

”En eller annen må ha ført falsk vitnesbyrd mot Josef K., for en morgen ble han arrestert uten å ha gjort noe galt”²

I en nylig publisert artikkel om nattjaktens fremtid sammenliknet en journalist fra *Jakt og Fiske* nattjegere med Franz Kafkas karakter Josef K. En mann som en dag blir arrestert uten å ha begått en forbrytelse, og uten å forstå hva det er han har gjort som har ført til arrestasjonen. Journalisten mener at jegere som blir tiltalt for inhuman jakt for å ha jaktet under vanskelige lysforhold opplever samme forvirring og uvisshet i forhold til loven og den påståtte forbrytelsen de har begått som Josef K opplever i *Proessen*.

¹ Bedre hjortejakt 2003 s.14

² Kafka 1998 s.1

Det siste tiåret har det vært en rekke saker for domstolene som gjelder såkalt bø-jakt. Samtlige har endt med frifinnelse. Det er klart at påtalemyndighetene legger en sterkere aktsomhetsnorm til grunn enn det domstolene gjør. Dette fører til at det blir usikkerhet blant jegere om hvordan de skal forholde seg til regelverket når det kommer til nattjakt. Etter flere tiår med konflikter rundt nattjakta mener jeg det er det på høy tid med en klargjøring av reglene.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven består av tre deler. I den første delen skal jeg ta for meg det generelle kravet til human jaktutøvelse etter reglene i viltlovens kapittel VI. Her skal jeg se på hva loven, forarbeidene, domstolene og jegeropplæringen sier om det generelle aktsomhetskravet når det gjelder utøvelsen av human jakt. For å vurdere human jakt i forhold til nattjakt er det først nødvendig å kartlegge hva som faktisk ligger i kravet om human jakt, og hvilke tilfeller som vil være i strid med dette kravet om jaktutøvelse.

I del to skal jeg anvende den generelle aktsomhetsnormen konkret på nattjakt og se på hva de nevnte rettskildene kan fortelle oss om aktsomhetskravet i forhold til nattjakt. Her vil blant annet dommer og internasjonale rettskilder være sentralt.

I den siste delen skal jeg foreta en normativ vurdering av reglene om human jaktutøvelse, vurdere om retten bør forbli slik den er i dag, og om den er logisk og fornuftig å forholde seg til. Her skal jeg se spesielt på om reglen har utviklingspotensial. I denne vurderingen skal jeg ta utgangspunkt i nattjaktgruppens innstilling om human og sikker jakt fra 2009. Arbeidsgruppen ble nedsatt av Direktoratet for naturforvaltning i 2009. Arbeidsgruppens oppgave var å utrede human og sikker jakt knyttet til blant annet hjorteviltjakt i den mørke delen av døgnet og bruk av kunstig lys ved avlivning av levendefanget vilt. På bakgrunn av utredningen skulle det foreslås tiltak i forhold til de nevnte temaene. Arbeidsgruppen besto av representanter fra direktoratet, Norges Jeger – og fiskerforbund (NJFF), Statens

Naturoppsyn, Norges Skogeierforbund, Norsk Kennelklubb og Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

I tillegg til denne innstillingen skal jeg se på undersøkelsene *Bedre Hjortejakt 2003*, *Ettersøksundersøkelse 2004* og *Bedre jakt på hjort, elg og villrein – Sluttrapport 2009* som er foretatt i samarbeid mellom NJFF i Møre og Romsdal og Miljøavdelinga i Møre og Romsdal Fylke, med finansiering fra Direktoratet for naturforvaltning. Formålet med disse undersøkelsene var å samle inn data og å kartlegge hva som er typiske risikosituasjoner under storviltjakt, hvilke situasjoner som fører til økt fare for bom- og skadeskyting, og hvilke situasjoner som jegere mestrer best under jakt.

Til slutt skal jeg bruke internasjonal rett som en rettskilde for å vurdere våre egne regler. Våre naboland, Sverige og Danmark, har et generelt forbud om å jakte på natten, med visse unntak for åtejakt på rev og villsvin. Slike regler finner vi igjen i andre europeiske land. Jeg kommer derfor til å se på reglene og jaktforholdene i spesielt Sverige og Danmark for å vurdere om dette kan ha betydning for hvordan våre regler bør være. I tillegg til dette skal jeg se på Finland som er et av de få landene som generelt tillater nattjakt.

1.3 Lovgivningen

I likhet med alle andre felt er det nødvendig å regulere jakt ved lover og forskrifter. Lovene har utviklet seg dynamisk i tråd med tiden. Jakt var i utgangspunktet en nødvendighet for at menneskene skulle ha noe å livnære seg av. Ettersom jakt med tiden har gått vekk fra å være en livsnødvendighet, og til å være en rekreasjons – og fritidsaktivitet har behovet for regulering økt.

Dagens regler når det gjelder jakt finner vi i lov om jakt og fangst (viltloven) av 29.mai 1981. Viltloven erstattet da lov om viltstellet, jakt og fangst (jaktloven) av 14.desember 1951. Formålsparagrafen i §1 sier at viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Naturmangfoldloven trådte i kraft 19.juni 2009 og legger rammene for bruk og vern av naturen. Grunnlaget som åpner for jakt er lovfestet i §16. Naturmangfoldloven er dermed overordnet viltloven som regulerer selve jaktutøvelsen. Formålet i naturmangfoldlovens §1 går ut på at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden.

Da den nye loven skulle utformes la Jaktutvalget særlig vekt på at den gamle Jaktloven hadde fem prinsipper som ble ansett som lovens grunnpilarer. Gjennom de 30 årene som Jaktloven hadde virket, var det utvalgets synspunkt at disse prinsippene hadde blitt enda viktigere. I den nye viltloven skulle de fortsatt stå sentralt. Til dette ble det også uttrykket et ønske om å høyne jaktmoralen, samt at reglene skulle få et klarere uttrykk i den nye loven.³

Av de fem grunnprinsippene ved jaktpolitikk er det siste prinsippet det mest sentrale for denne oppgaven:

“Jakt- og fangstutøvelse må baseres på en human tankegang, med vekt også på naturvernmessige og sikkerhetsmessige sider ved utøvelsen.”⁴

Reglene som retter seg mot utøvelsen av jakt og fangst er samlet i lovkapittel IV i viltloven. Brudd på disse reglene kan føre til bøter eller fengsel inntil 1 år, jf. straffebestemmelsen i §56. Hovedregelen som står i §19 pålegger enhver jeger eller fangstmann å utøve denne virksomheten på en human måte slik at dyret ikke blir utsatt for unødige lidelser. Deretter følger en rekke regler som gir direkte påbud og forbud under jakt og fangst.

³ Ot.prp.nr.9 (1980-1981) s.5

⁴ Op.cit

2 HUMAN JAKT

2.1 Innledning

I dette kapitlet skal jeg gjøre rede for hovedregelen i §19 og hva som kan innebære et brudd på denne bestemmelsen. For å klargjøre hva lovgiver har ment med human jakt etter §19 vil blant annet de øvrige reglene i lovkapittel IV om utøvelsen av jakt og fangst være en avgjørende faktor. Disse reglene supplerer §19 og er med på å gi et bilde av hva lovgiver klart har ansett for å ikke være human jakt. Ettersom lovgiver har innført obligatorisk jegerprøvekurs vil den undervisningen og informasjonen, om human og sikker jakt, som jegerne lærer her være med på å sette rammen for hva som vil være i strid med, eller i tråd med §19. Samtidig som jeg tar for meg lovens regler om jaktutøvelse og jegerprøvekursets retningslinjer, skal jeg se på hva domstolene har uttalt om human jaktutøvelse.

2.2 Hovedregelen §19 – definisjonen av human jakt

Definisjonen av human jakt står i hovedregelen om utøvelse av jakt:

§ 19. (human jakt)

Jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.

Viltlovens §19 er i samsvar med, og en videreføring av §43 i jaktloven som sa at jakt og fangst skal utøves på en måte som tar rimelig hensyn til viltbestanden og slik at den ikke medfører fare for mennesker eller husdyr eller påfører viltet unødige lidelser.⁵

Viltlovens §19 setter en rettslig standard av etisk og humanitær karakter for utøvelsen av jakta. Det at normen er en rettslig standard innebærer at det er snakk om en type rettsregel som viser til vurderingsnormer utenfor seg selv som avgjørende kriterium for hvordan

⁵ Ot.prp.nr.9 (1980-1981) s.54

regelen skal tolkes. Videre medfører denne typen rettslig regulering at det åpnes for at lovbestemmelsen kan tillegges ulikt innhold på ulik tid, avhengig av hva som er den alminnelige oppfatningen av det aktuelle etiske eller moralske spørsmålet.⁶

2.2.1 Lovteksten

Etter ordlyden i §19 er kravet om human jakt et skadedelikt, altså et forårsakelsesdelikt hvor det straffbare består i å forvolde et bestemt resultat. I denne sammenhengen vil det straffbare være å utsette et vilt for unødige lidelser. Ut fra ordlyden trekker dette i retning av at et vilt faktisk må ha blitt utsatt for en unødig lidelse for at det foreligger et brudd på §19. Dersom resultatet ikke inntreffer har, etter ordlyden, heller ikke forbrytelsen blitt fullbyrdet.

I Rt 2003 s104 kom Høyesterett derimot frem til at §19 også innebærer et faredelikt. På bakgrunn av lovens forarbeider og sammenhengen med tidligere lover og andre lover om dyrevern, kom Høyesterett frem til at også fare for unødige lidelser falt innenfor lovens ordlyd. Denne oppfatningen har blitt opprettholdt av domstolene i ettertid.⁷ Dette har stor betydning for tolkningen av §19 da det ikke bare er situasjoner som faktisk påfører et dyr unødige lidelser som rammes, men også situasjoner som setter et dyr i fare for dette kan skje. Med andre ord kan et bomskudd som ikke faktisk påfører et vilt skade være like mye i strid med human jakt som et skudd som faktisk skader dyret og påfører det unødige lidelser.

Lovteksten gir ingen nærmere anvisning på hva som vil være et brudd på plikten til å utøve human jakt. Ettersom de fleste jaktsituasjoner aldri vil være helt identiske, vil det være umulig for en lovgiver å sette opp alle mulige scenarioer for hva som kan være i strid med bestemmelsen. I lovforarbeidene fremgår det at i utøvelsen av sin jakt bør en jeger kjenne til de skrevne og uskrevne regler og lover for god jegerskikk som gjelder i alle siviliserte

⁶ Gisle (2007) s.273

⁷ Rt.2009 s792, LG-2009-63089

samfunn.⁸ Ettersom ordlyden i §19 ikke er klar på hva som vil innebære et brudd på kravet om human jakt, er det i stor grad opp til de lokale jaktkretser å utforme normer og etiske retningslinjer som skal følges, og å utforme en gjensidig håndhevelse jegere imellom.

Etter en naturlig språklig forståelse kan human jakt forstås som at et vilt skal avlives så hurtig og effektivt som mulig slik at viltet ikke påføres unødige lidelser. Dette betyr at en jeger skal bestrebe seg til gode og sikre skuddsituasjoner som vil gi umiddelbare dødelige skudd. Motsatt bør en jeger dermed unngå risikofylte skuddsituasjoner som kan skade, men ikke ta livet av dyret. En god jeger er den som holder igjen et skudd som han eller hun ikke føler seg sikker på at vil være drepende. Hva som vil være forsvarlig og humant vil være person- og situasjonsavhengig. Enhver jeger er utstyrt med ulike skyteferdigheter, syn og evne til å beholde roen og å tenke klart og handle raskt.

Når det gjelder nattjakt er det vilkåret om å utøve jakten på en slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser som er det mest sentrale. Likevel vil vilkåret om å utøve jakt på en slik måte at det ikke oppstår fare for mennesker, husdyr eller skade på eiendom bli behandlet ettersom det må sees i sammenheng med det generelle kravet om å utøve human jakt. Jakten må ses som et hele, hvor faren for å påføre et dyr unødig lidelser ikke kan isoleres helt, men må ses i sammenheng med at en situasjon som kan medføre et dyr unødige lidelser også kan innebære farer for mennesker, husdyr og skader på eiendom.

2.2.2 Retningslinjer fra jegerprøvekurset

Obligatorisk jegerprøve for førstegangsjegere ble innført 1.april 1986. Dette er hjemlet i §8 i utøvelsesforskriften⁹. Direktoratet for naturforvaltning har hovedansvaret for jegerprøvekurset. Ettersom lovgiver har valgt å utforme §19 på en vag og skjønnsmessig måte, er det i stor grad opp til jegerprøvekursene å lære nye jegere hvordan de på en best

⁸ NOU 1974:21 s.89

⁹ Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst av 22.mai 2002

måte skal utøve human og sikker jakt. Jegerprøvekurset består av et obligatorisk kurs med teori og praksis, og en skriftlig eksamen

Jegerprøvekurset legger stor vekt på å lære nye jegere om begrepet human jakt slik at de skal forså hva som kreves av dem i enhver jaktsituasjon. Kurset tar sikte på å lære jegerne hvilke forpliktelser de har under jakta, og hvilke hensyn de må ivareta.¹⁰ De retningslinjene jegerprøvekurset og de teoretiske bøkene oppstiller, er derfor med på å legge rammene for hva §19 krever av human jaktutøvelse.

2.2.2.1 Vitale organer

Et godt skudd i vitale organer er i tråd med vilkåret i §19 om å unngå at dyret utsettes for unødige lidelser. Treff i andre organer og deler av kroppen kan fortsatt være dødelige, men da etter lengre tid. Dette kan føre til at dyret lever lenge med store skader og vil medføre krevende ettersøk som kan stresse dyret ytterligere og føre til store lidelser.¹¹ De vitale organene er hjerte og lunger, samt hjerne og ryggrad. Hjerte- og lungeregionen er det optimale treffområdet siden dette utgjør en stor blink. Selv om et skudd i hjerne eller nakkevirvler vil medføre et øyeblikkelig drepende skudd, er disse områdene små og vanskelig å treffe. I jegerprøveboka anbefales det derfor at slike skudd unngås ettersom det medfører en stor risiko for skadeskyting eller bomskudd.¹² Med andre ord kan skudd andre steder mot kroppen stride mot kravet om human jakt.

2.2.2.2 Avstand

Et forsvarlig og humant skudd vil blant annet avhenge av avstanden det blir utført på. Jo større avstand en jeger har til dyret, jo vanskeligere blir skuddet. Skuddet blir vanskeligere både fordi blinken blir mindre, men også fordi kula vil ikke holde samme høyde hele veien

¹⁰ Jegerprøven (2011) s.41

¹¹ Op.cit s.41

¹² Op.cit s.42

når avstanden blir for stor. Retningslinjen er at man ikke bør avfyre et skudd hvor viltet er lengre unna enn 100-150 m. Dette vil selvfølgelig avhenge av hvor god skytteren er og hvor stort viltet er. En jeger som avliver et vilt på lengre avstand enn dette trenger ikke nødvendigvis være inhumant.

For et våpen som er skutt inn på 100 meter, vil fallet for en 11 grams kule ligge på ca 5 cm på 150 meter.¹³ Det innebærer at jo lengre hold man skyter på jo lavere vil kula treffe. Hvor mye en kule vil falle vil komme an på hvilket kaliber det er. Jo tyngre kula er, jo mer bevegelsesenergi har den. Med andre ord kan et skudd med 6,5x55 ha et større fall enn en .308. Mange jegere skyter inn riflene på lange avstander. Med dette kan de lære seg hvor høyt i dyret man må sikte eller stille kikkertsiktet for å treffe midt i hjerte- lungeregionen. Her må jegeren vurdere sine egne begrensninger og hvor godt vedkommende er kjent med våpenet sitt, slik at han eller hun ikke tar risikoer som vil være inhumane.

Sluttrapporten viser at den gjennomsnittlige skuddavstanden i undersøkelsene som ble foretatt var 75 meter på elg, 72 meter på hjort og 90 meter på villrein¹⁴ Undersøkelsene viste at økt skuddavstand førte til flere dårlige treff, og at treffene var spredt over en større del av dyrekroppen. Økt skuddavstand fører også til at jegerne oftere må skyte et oppfølgningsskudd. Til slutt viste undersøkelsene at økt skuddavstand førte til at ettersøkene ble lengre og vanskeligere.¹⁵

Når det gjaldt skudd på hjort viste undersøkelsene at antall bom- og skadeskudd under 50 meter lå på 4,8%. På skudd mellom 50-100 meter økte det til 7,0%. Fra 100-150 meter var det kun en liten økning til 7.3%, men skudd på over 150 meter hadde 15,7% bom- og

¹³ Fulltreff (2008) s.37

¹⁴ Sluttrapport 2009 s.9

¹⁵ Op.cit

skadeskudd. Antall skadeskudd tredobles når man øker skuddavstanden fra under 50 meter til over 150 meter¹⁶

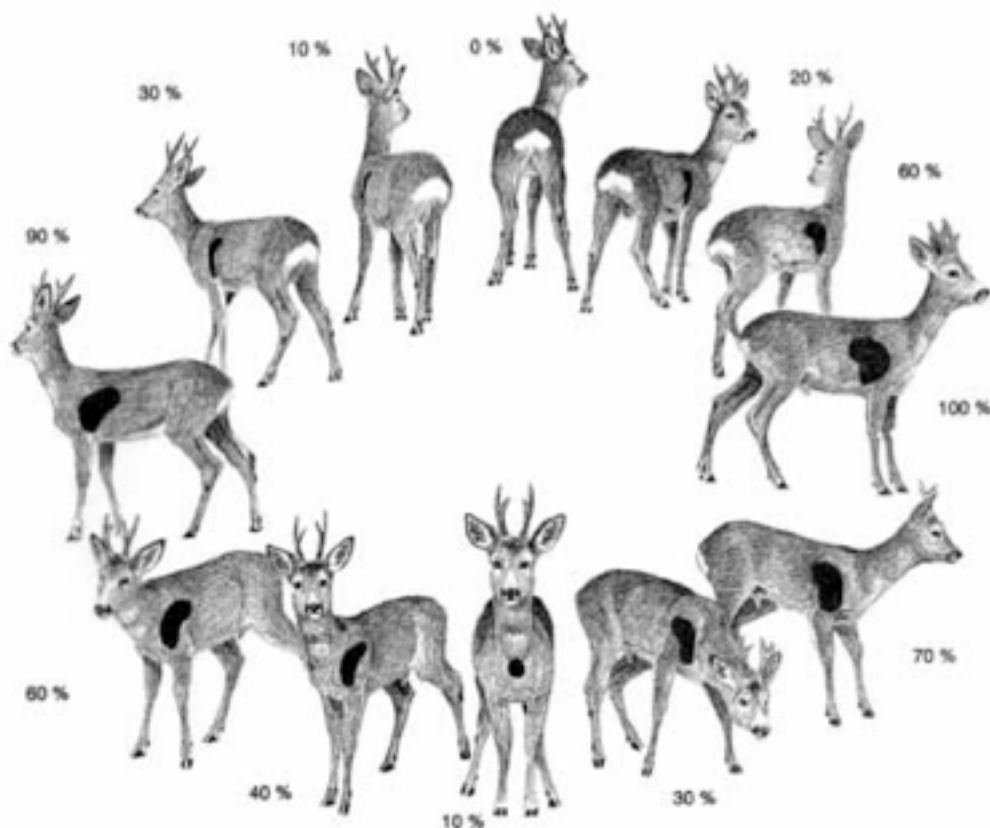
I LG 1996 s1566 ble tre villreinjegere dømt for overtredelse av villtoven §56, jf §19. Under jakt på villrein hadde de tiltalte jegerne avfyrt skudd mot en reinsdyrflokk som kom i fart på minst 150 meters skuddavstand. Tre av dyrene ble skadeskutt og måtte avlives med ytterligere skudd. Vitnet som uttalte seg for retten forklarte at dyra hadde kommet i stor fart, og at han var overrasket over at noen ville skyte under slike forhold. Vitnet uttalte også at fra den posisjonen han sto på så det ut til at dyra ble skutt for mye bakfra. Til dette la retten vekt på at siden også avstanden var 150 meter gjorde det det uforsvarlig å skyte på dyr som kom i stor fart. Etter lagmannsrettens oppfatning var faren for skadeskyting meget nærliggende under de omstendighetene som forelå i denne saken. Retten la vekt på at omstendigheter som at dyra kom i flokk, i høy fart og på langt hold, utgjorde en jaktsituasjon som måtte anses som usikker, og at skyting derfor måtte anses som et sjansespill. Til tross for at det var snakk om tre erfarne jegere, var retten av den oppfatning at situasjonen som jegerne var oppe i, tilsa at skudd ikke skulle vært løsnet.

Denne dommen tar for seg flere av de viktige etiske retningslinjene som jegerprøvekurset legger vekt på at enhver jeger skal følge under jakt. Skudd på dyr i flokk utgjør en stor risiko for skadeskyting, og det samme gjelder for situasjoner der dyra kommer i høy fart og på lang skuddavstand. Dette kommer også frem av de undersøkelsene som NJFF har foretatt av hvilke skuddsituasjoner som medfører større risiko for bom- og skadeskyting. Undersøkelsene viser tydelig hvilke situasjoner som fører til økt skadeskyting, og dermed utgjør risikosituasjoner hvor jegere bør holde igjen skuddet.

¹⁶ Op.cit

2.2.2.3 Skuddvinkel

For at et skudd skal være så optimalt som mulig i forhold til de vitale organene tar undervisningen utgangspunkt i en figur hvor du ser et hjortevilt i alle de ulike vinklene i en 360 graders sirkel. Denne kalles ofte rådyrklokka. Figuren gir et bilde av hvor de mest optimale vinklene er, og hvilke vinkler som utgjør størst fare for et mislykket skudd. Den beste vinkelen er når viltet står med breisiden til skytteren. Der er de vitale organene, hjertet og lungene mest eksponert. Jo mer dyret snur seg fra skytteren, jo dårligere vinkel får han.

I LG 1996 s1566 fremhever domstolene at den ene reinsdyrkalven ble skutt bakfra. Dette strider både mot retningslinjene om å sikte mot de vitale organene, og hvilke vinkler man skal unngå. Ved slik skyting risikerer en skytter dermed å utsette viltet for unødig lidelse.

2.2.2.4 Ikke skyte på dyr i stor fart

Det er krevende å skyte på vilt i bevegelse i motsetning til et vilt som står i ro. Dette gjelder spesielt for skudd med rifle. Haglevåpen er derimot bedre utviklet for å skyte på bevegelige mål¹⁷

Når man skyter på et mål som er i bevegelse må man sikte lengre fremme i dyret enn hva man ville gjort dersom målet sto i ro. Dette er krevende fordi et vilt kan komme i ulike hastigheter hvilket gjør det vanskelig å beregne hvor langt foran man må sikte for å treffe de vitale organene. Avstanden vil også spille en stor rolle når man skyter på vilt i fart. Jo større avstand man har til dyret, jo lengre tid bruker kula på å nå målet. Når et vilt er i fart må man derfor ta dette i betraktning når man skal sikte. I undersøkelsene NJFF gjennomførte viste tallene stor sammenheng med skudd på dyr i fart og økt skadeskyting. Samtidig viste avstanden å være en viktig faktor ved skudd på vilt i fart. Undersøkelsene ble gjort på skudd mot elg, hjort og villrein. Terrengene som disse dyrene blir jaktet på er ofte ulike, og dette kan påvirke utfallet av hva slags skudd man velger. Jakt på rein skjer ofte på store åpne flater med lite vegetasjon, men hvor avstandene fort blir store. Hjorten på Vestlandet derimot lever i bratte lier og tett vegetasjon hvor avstanden sjelden blir stor.

Undersøkelsene viste at antallet ikke-dødelige skudd mot vilt som sto stille lå på henholdsvis 4,6 % for hjort, 5,5% for villrein og 6,8 % for elg. På dyr i gangfart økte antallet ikke-dødelige skudd til 10,8% for hjort, 6,9% på villrein og 9,5% på elg. Tallene viser en stor økning av antall ikke-dødelige skudd når viltet går fra å stå stille til å bevege seg i gangfart. Størst økning er det for hjorten. Dette skyldes i stor grad at hjorten blir skutt i utmark, hvor forholdene er vanskeligere enn for eksempel på villrein som også viste en mye lavere økning av skadeskudd på vilt i gangfart. Den største forskjellen ser vi på tallene når skuddene blir løsnet på løpende vilt. Her ligger antallet ikke-dødelige skudd på 27,1%

¹⁷ Jegerprøveboken (2011) s.43

på hjort, 13,4% på villrein og 17.1% på elg. Den største økningen, som er for hjorten, skyldes at de fleste hjort i fart skytes på utmark som består av mye tett skog og kratt¹⁸

Undersøkelsen tok også utgangspunkt i avstanden som dyrene ble skutt på, både i fart og stillestående. Sluttrapporten bruker tallene på elg som eksempel på at jo større avstand et dyr i fart ble skutt på, jo mer økte antall ikke-dødelige treff. Elg som ble skutt på under 50 meter hadde 13,3% ikke-dødelige skudd. Tallet økte til 17,3 % når skuddavstanden økte til 50-100 meter. På 100-150 meter økte antall ikke-dødelige skudd til 21,1%, mens på skuddavstand over 150 meter økte det til hele 25,8%. Tallene viser en klar sammenheng mellom risikoen økt skuddavstand og skudd på dyr i fart. Fra 50 til skudd på over 150 meter økte antallet ikke-dødelige skudd med over 12%¹⁹

Et løpende vilt er også mindre forutsigbart. Ulendt terreng kan føre til at viltet ikke beveger seg på en rett linje. Alle disse momentene gjør skyting på vilt i bevegelse krevende og risikofylt. Tommelfingerregelen er derfor at en jeger skal bestrebe seg på å løsne skudd når dyret står stillet eller tilnærmet stille.²⁰ Tar en jeger sjanser han eller hun ikke har forutsetninger for å klare, kan det derfor være et brudd på human jaktutøvelse. En jegers forutsetninger vil avhenge av hvor mye praktisk erfaring han eller hun er og hvor mye skuddtrening på stille vilt og vilt i ulike hastigheter.

Skudd mot dyr i fart var også temaet i LG 1996 s1566, se punkt 2.2.2.2

2.2.2.5 Sikker bakgrunn

Når man skal løsne et skudd er det viktig å ha en sikker bakgrunn. Hvis man bommer på viltet kan kulen risikere å treffe både andre dyr, mennesker og eiendom som befinner seg i

¹⁸ Sluttundersøkelse (2009) s.12

¹⁹ op.cit

²⁰ Jegerprøven (2011) s.43

bakgrunnen. Det klassiske eksempelet er at man ikke skal skyte på vilt som står i silhuett, eller der hvor bakgrunnen er tilnærmet sort.

Sikker bakgrunn er også viktig for å unngå at kulen rikosjetterer og treffer noe man ikke ønsker å treffe. Bakgrunn som utgjør stor risiko for rikosjettfare er blant annet stein, fjell og vann.

2.2.2.6 Vit hva du sikter på

Å vite hva man sikter på er et absolutt krav når man er på jakt. Er man på jakt og ser noe bevege seg i buskene eller bak noen trær er det aldri forsvarlig eller humant å løsne et skudd før man har sett og kan bekrefte at det er det rette viltet du skal felle. Ser man ikke hva slags dyr det er har man heller ikke oppfylt kravet om god sikt, skuddvinkel eller fare for mennesker. Skudd på feil dyr eller et vådeskudd forekommer både i dagslys og i døgnets mørke timer. Men dårlig sikt som mørke, regn eller tåke gjør det selvfølgelig vanskeligere å vurdere hva man sikter på enn i dagslys.

Busker og kratt i skuddlinjen utgjør også en stor fare for bom- og skadeskudd. Skyter man på et dyr som står like bak kratt eller greiner kan man risikere at kula rikosjetterer og treffer dyret et annet sted enn der man har siktet, eller at kula treffer noe annet i bakgrunnen eller i nærheten av dyret.

I *Lovgivningen om jakt og viltstell* er det samlet en rekke uttalelser fra forvaltningen når det gjelder forståelsen av ”unødige lidelser”²¹. I en uttalelse til en politimester 22. oktober 1958 kom Landbruksdepartementet med en rekke anførsler i forbindelse med en politisak hvor en elgjeger hadde skutt på et dyr som småsprang i tett granskog. Dyret han skøyt viste seg å være en hest. Landbruksdepartementet uttalte at særlig under elgjakten måtte det utvises en høy grad av aktsomhet for å forebygge skade og ulykker. Et absolutt krav var at en jeger, før han løsner et skudd, har konstatert hva slags dyr han eller hun skyter på, og

²¹ Christensen (1967) s.252-262

hvor på dyret han skyter. Landbruksdepartementet la stor vekt på at det ikke var tilstrekkelig om en jeger hadde en sterk formodning om hva slags dyr det var, eller hvor han eller hun siktet. Dårlig sikt som skyldes tett skog eller dårlig lysforhold var etter Landbruksdepartementets syn ikke unnskyldende, men heller skjerpene når det gjaldt en jegers aktsomhet og tilbakeholdenhet med å skyte.²² Slike rettskilder er helt klart like gjeldene i dag, mer enn 50 år senere.

I samme distrikt, samme jakt sesong, forekom et liknende tilfelle der en jeger felte en hest som tilhørte en annen jaktdeltaker i samme jaktlag²³. Jaktdeltakeren som eide hesten befant seg like bak hesten og kjørte denne. I likhet med Landbruksdepartementet uttaler Høyesterett i denne saken at den aktsomhetsnormen som jaktloven §43, nå viltloven §19, bygger på, er særlig streng. Fra tiltaltes side ble det fremhevet at på grunn av kratt og løvskog opplevde jegeren vanskelig oversikt, og at også lysforholdene var årsaken til forvekslingen. Da Høyesterett fant jegeren skyldig i brudd på jaktlovens §43, vektla de nettopp at slike momenter er det en aktsom jeger plikter å ta i betraktning, og kan på ingen måte virke unnskyldende²⁴

I Rt 1981 982 under åtejakt på rev, tok en erfaren jeger feil av en rev og en schæferhund og skøyt og drepte hunden. Jegeren ble frifunnet for overtredelse av Jaktlovens §62, jf §43. Dommen ble avsagt under dissens.

Skuddet ble avfyrt på 30 meters avstand mellom kl 19:00 og 19:30 om kvelden. Flertallet la vekt på at jegeren ikke hadde handlet i all hast da dyret ble skutt, men at han hadde brukt tid på å studere dyret. Siden mørket fører til at alle dyr vil se svarte ut, la flertallet også vekt på at selv om jegeren hadde utvist mer aktsomhet og brukt mer tid på å studere dyret, så hadde han ikke nødvendigvis forstått at det var en hund han siktet på og ikke en rev. Selv

²² Op.cit s.253

²³ Rt.1959 s.382

²⁴ Op.cit

om en schæfer er om lag 40 cm høyere og veier om lag 30 kg mer, så hadde hunden sunket ned i snøen slik at den virket mindre. Også dette spilte inn i flertallets vurderinger.

Mindretallet som besto av én dommer kom frem til at jegeren hadde utvist uaktsomhet. Den dissenterende dommeren la vekt på at hunden ble skutt på 30 meters avstand med kikkert, hvilket taler for at en jeger burde kunne skille mellom en rev og en tre ganger så stor hund. Når en jeger ikke kan være sikker på om han sikter på en rev eller et annet dyr når avstanden er såpass kort, og han i tillegg bruker kikkertsikte, så er lysforholdene så dårlige at det ikke er forsvarlig å skyte.

Hvert år skjer det vådeskuddsulykker under jakt i Norge. I Rt 1992 s.292 ble en 27 årig mann tiltalt for overtredelse av straffeloven §239 og viltloven §56,jf §19. Under rådyrjakt midt på dagen hadde tiltalte avfyrt et skudd mot noe han trodde var et rådyr. Det viste seg at han hadde skutt sin far i hodet. Faren døde momentant. Tiltalte ble frifunnet i herredsretten, og aktor anket dommen til Høyesterett. Under betydelig tvil kom Høyesterett frem til at de i denne saken ikke burde fravike herredsrettens grundige aktsomhetsvurdering, og konkluderte med at anken skulle forkastes.

Høyesterett begynner sin vurdering med å slå fast at det aldri skal avfyres rifleskudd mot noe man ikke i tilstrekkelig grad har forvissnet seg om er jaktobjektet. Hvis en jeger har en minste grunn til tvil, eller et dårlig synsfelt skal han eller hun ikke skyte. Likevel uttaler Høyesterett at det ikke utelukkende er snakk om uaktsomhet i alle tilfeller hvor et menneske blir drept når en jeger tror han skyter mot et vilt. Om det er utvist uaktsomhet må vurderes helt konkret i forhold til jegerens handlemåte²⁵

Høyesterett la i sin vurdering vekt på at far og sønn hadde hatt kommunikasjon på sambandet hvor de hadde avtalt hvor de nå skulle gå for å poste. Faren hadde ikke gått dit de hadde avtalt, og ulykken inntraff 10 minutter etter at de hadde hatt radiokontakt. Etter

²⁵ Rt.1992 s.292 (s.294)

Høyesteretts vurderinger hadde ikke ulykken inntruffet dersom faren hadde overholdt avtalen. Sønnen hadde altså ingen grunn til å regne med at faren befant seg i det området hvor han skøyt mot det han trodde var et rådyr.

Høyesterett la også stor vekt på tiltales forklaring om at han under radiokontakten med faren hadde observert et rådyr. Når han da, 10 minutter senere, så noe som beveget seg bak busk og kratt anså Høyesterett det som forståelig at tiltalte trodde det var rådyret han nylig hadde sett. Dermed konkluderer Høyesterett med at den tragiske ulykken skyldes et ekstraordinært sammentreff av uheldige omstendigheter som ikke medfører at tiltalte har utvist uaktsomhet.

I sin lovkommentar påstår Christensen at domstolene er tilbakeholdne med å dømme i vådeskuddsaker på grunn av den menneskelige tragedien og belastningen det faktisk er å skyte en venn²⁶

Av disse dommer kan vi se at domstolene er tilbakeholdne med å dømme i saker om vådeskudd som har skjedd både på grunn av dårlig sikt eller dårlig lysforhold. Selv om domstolene uttaler at en jeger i prinsippet ikke skal avfyre et skudd hvis han eller hun ikke er sikker på hva vedkommende sikter på, så mener de at flere av de vådeskuddsulykkene vi har sett på ovenfor i all hovedsak er tragiske ulykker og ikke et resultat av en jegers uaktsomhet²⁷. Det er en klar tendens til at domstolene vektlegger menneskelige hensyn når de vurderer om en jeger bør dømmes for uaktsomt å ha drept sin jaktkamerat. Straff begrunnes med at den skal virke individualpreventivt på gjerningsmannen og allmennpreventivt overfor samfunnet. I slike tragiske ulykker blir straff derimot overflødig siden det i utgangspunktet er så belastende for gjerningsmannen å ha tatt livet av en jaktkamerat. De hensynene som begrunner straff foreligger altså ikke.

²⁶ Christensen (1967) s.255

²⁷ RG 1996 1091

2.2.2.7 Ikke skyte ku med kalv

En klar regel blant jegere er at man skal unngå å skyte ku som har kalv. Skyter man kua kan det føre til at kalven får vanskeligheter med å klare seg gjennom vinteren, eller at den ikke klarer det i det hele tatt. Dette vil medføre unødige lidelser for kalven som i stor grad er avhengig av moren sin det første leveåret.

2.2.2.8 Ikke skyte på dyr i flokk

Ofte kommer dyr i flokk. Det kan føre til vanskelige skuddsituasjoner. Hvis flere dyr er i bevegelse kan man risikere å skyte et dyr som står i bakgrunnen eller ved siden av. For å unngå skadeskyting presiserer jegerprøvebøkene at jegere må forsikre seg om at dyret man skyter på står alene. Kommer det flere dyr skal man skyte det bakerste. Skyter man på det fremste dyret kan man risikere at skuddet havner lengre bak enn der man siktet, og man kan treffe de andre dyrene.

Skyter man på dyr i flokk er det også vanskelig å orientere seg om hvilket dyr man har skutt på dersom det kreves et oppfølgingsskudd. Er man ikke sikker på at det første skuddet er dødelig, og man føler at man må skyte et til, kan dyrene fort ha beveget på seg, og endre posisjon i forhold til hverandre.

Bli det skutt på et dyr som er i lag med andre dyr kan det også skape problemer ved et eventuelt ettersøk. En hund kan ha vanskeligheter med å spore et skadeskutt dyr fra en skuddplass hvor flere dyr har befunnet seg og sprunget avgårde i ulike retninger.

2.3 Betydningen av §§20-26 for forståelsen av human jakt

Hovedregelen i §19 suppleres av de øvrige reglene i kapittel IV om utøvelsen av jakt og fangst. Disse reglene er med å definere noen klare situasjoner som vil være i strid med human jaktutøvelse. En måte å definere hva som er human jakt er å se på de klare tilfellene som ikke vil være human jakt. Felles for reglene i lovskapittel IV er at de alle bærer preg av å være etiske, humanitære og sikkerhetsmessige normer knyttet til hvordan jakten skal skje.

2.3.1 Krav til våpen og ammunisjon §20

§20 med tilhørende forskrifter gir klare regler på hva slags våpen og ammunisjonstype som er tillatt på jakt på de ulike artene. Dette er av hensyn til at dyret ikke skal utsettes for unødige lidelser, da for eksempel for lite anslagsenergi innebærer at våpenet og ammunisjonen er uegnet til å ta livet av et dyr. Anslagsenergi er et begrep som beskriver energien en kule har når den treffer viltet. Energien er et produkt av farten og vekten til kulen. Anslagsenergien må være kraftig nok til at dyret, når det blir truffet av et velrettet og godt skudd, dør raskt.²⁸

Det fremgår av §20 at under jakt kan kun skytevåpen med krutt benyttes. Denne uttrykksmåten er hentet fra våpenloven § 1. Dette betyr at luft, fjær- og gassdrevne våpen, pil og bue, armbrøst og pusterør, sprettert og slynger er forbudt til jaktformål²⁹. §§15, 16 og 17 i utøvelsesforskriften regulerer hvilke våpen og ammunisjon som er tillatt på de ulike artene. De viktigste reglene er at det for storvilt er et krav om ekspanderende ammunisjon, jf §16 første ledd. At prosjektilet er ekspanderende betyr at når prosjektilet treffer viltet vil det deformeres og dermed øker sin diameter. Dette medfører at viltet får store skader og sikrer dermed en rask og effektiv avlivning³⁰, altså i samsvar med human jakt. Motsetningen til dette vil for eksempel være skudd med helmantel hvor man risikerer at prosjektilet går rett gjennom viltet uten at dyret dør av skuddet. Helmantelkuler er en kule som har en kappe som dekker hele kula, slik at den ikke ekspanderer ved sammenstøt.³¹

2.3.2 Forbud mot å avfyre skudd på og over vei og jernbane §21 a)

Etter §21 a) er det forbudt å avfyre skudd på eller over offentlig vei eller jernbane. Dette forbudet har klare sikkerhetsmessige grunner av hensyn til veitrafikk og den alminnelige

²⁸ Jegerprøven (2011) s.64

²⁹ Ot.prp.nr.9 (1980-1981) s 54-55

³⁰ Jegerprøven (2011) s.65

³¹ Op.cit s.92

ferdsel. Offentlige veier er i følge veglova § 2 veier eller gater som er åpen for alminnelig ferdsel og som blir vedlikeholdt av stat, fylke eller kommune.

2.3.3 Forbud mot bruk av motorisert kjøretøy m.m §21 b,c,d

§21 b) setter forbud mot å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren. De etterfølgende leddene c) og d) retter også forbud mot å benytte luftfartøy eller kjøretøy utenfor vei til å lokalisere vilt, mot å avfyre skudd fra luftfartøy og kjøretøy, og mot å avfyre skudd fra motorisert båt.

Bruk av motorisert kjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomheten fra jegeren er klart i strid med human jakt. Dyr som forfølges av jegere og hunder kan oppleve nok stress som det er. Ikke bare kan forfølgning av motorisert kjøretøy øke stressnivået på dyrene, men det kan også bidra til at motoren påkaller viltets oppmerksomhet mens jegeren forsøker å komme i posisjon, slik at han oppnår en fordel han ikke hadde fått uten bruken av motorisert kjøretøy³².

Forbudet i §21 c) gjelder bruken av luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til å lokalisere vilt. Under reinsdyrjakt er jaktterrenget stort, og det kan gå lang tid mellom hver gang man treffer på dyr. Reinsdyr er flokkdyr, og beveger seg over store strekninger på kort tid. I slike tilfeller kan det være fristende med hjelpemidler som kan fortelle deg akkurat hvor flokken er, og få den til å bevege seg i din retning. I Rt. 1984 s.643 ble en sjefsflyver i et helikopterselskap funnet skyldig i overtredelse av §21 b) og c) for å ha benyttet seg av helikopter til lokalisering og driving av rein under. Herredsretten fant det bevist at det under domfeltes utførelse av flyvningen først ble foretatt lokalisering av rein, og deretter ble det foretatt forfølgning av en reinflokk på anslagsvis 700 dyr, jegere ble satt av i terrenget, og helikopteret ble manøvrert slik at flokken snudde³³

³² Op.cit s.267

³³ Rt.1984 s.643

Etter §21 d) er det forbudt å løse skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Også her er det et sterkt sikkerhetshensyn som ligger til grunn. Hvis man er i et kjøretøy som beveger seg vil det generelt være vanskelig å ha kontroll, orientere seg med omgivelsene og få en forsvarlig skytestilling

Mye av regelen i §45 i jaktloven fra 1951 er videreført i dagens §21 i viltloven. §45 fjerde ledd tillot bruk av luftfartøy på jakt etter ulv og jerv. Dette ble tatt ut av lovteksten i viltloven fra 1981. I lovkommentar til viltloven antas det likevel at dersom det forelå adgang til å felle vilt etter §§11 og 12, så var ikke forbudet i §21 til hinder for å benytte motorkjøretøy under jakten³⁴. Viltlovens §§11 og 12 er nå opphevet og videreført i naturmangfoldloven §18. Etter disse reglene kan det blant annet gis fellingstillatelse eller forskrift på vilt for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer eller for å avverge skade på husdyr og tamrein.

I Ot.prp.nr.9 (1980-1981) uttaler jaktutvalget at disse viltartene er i ferd med å utspille sin rolle som objekter for vanlig jakt. Videre legger Jaktlovutvalget vekt på at i et system med fellingstillatelser som gis etter en avveining mellom vern og skadereduksjon, så vil de alminnelige reglene om jaktutøvelse derfor ikke gjelde. Derfor mener jaktutvalget at viltorganene bør stå fritt til å fastsette nødvendige og effektive fellingsmåter når fellingstillatelse er gitt. Til dette legger utvalget likevel stor vekt på at kravet til human avlaving skal gjelde uavkortet.³⁵ Det er således kun i særtilfeller at bruk av motorisert kjøretøy og luftfartøy kan forsvares ut fra sikkerhets og effektivitetshensyn. Der rovdyr står for store skader på natur eller annet vilt, eller har blitt en fare for mennesker, kan slike særskilte tiltak iverksettes.

³⁴ Rom (1987) s101

³⁵ Ot.prp.nr.9 (1980-1981) s. 51-52

2.3.4 Svømmende vilt §22

Hovedregelen etter §22 er at svømmende hjortevilt skal ikke jages eller avlives. Dette kan både skje i form av at et hjortevilt blir påskutt mens det svømmer, eller at jeger eller jeger med hund forsøker å jage viltet til et bestemt sted på land. I lovforarbeidene er det gjort helt klart at også denne bestemmelsen er med på å sikre human jakt.³⁶ Et svømmende hjortevilt vil utgjøre en liten blink, som tilsier at risikoen for å skadeskyte blir stor. Et annet sikkerhetshensyn er at ved skudd mot vann er det fare for at kula kan rikosjetterer og endre retning slik at den kan treffe noe som ikke var ment å treffe. Vann er med andre ord ikke sikker bakgrunn for utøvelsen av human jakt.

Det er likevel gitt et unntak i §22 som tillater avlivning av svømmende vilt dersom det allerede er skadet. Som jeger har man en plikt å gjøre det man kan for å avlive et såret vilt. Bevisbyrden ligger på jegeren for å bevise at viltet han skøyt på allerede var skadet. Dette følger av utøvelsesforskriften §§27 og 28.

2.3.5 Bruk av hund på jakt §23

Lovens utgangspunkt er at det er forbudt med bruk av løs, på drevet, halsende hund, med lovfastsatt unntak for jakt på hare, rødrev og gaupe. Likevel kan direktoratet gi tillatelse til bruk av hund på andre arter i bestemte områder. I utøvelsesforskriften er det gitt tillatelse for bruk av løs, på drevet, halsende hund på følgende viltarter: hjort, rådyr, gaupe, hare, rødrev eller felling av gaupe, jf §23. Her er det også gitt bestemte regler om størrelsen og høyden på hundene som kan benyttes på jakt av de ulike artene. Jakt på mindre dyr krever selvsagt mindre hunder for å gjøre selve jaktsituasjonen human. Direktoratet er gitt fullmakt til å fastsette regler for bestemte områder, jf viltlovens §23. Ulike jaktområder kan ha topografi og værforhold som tilsier at bruk av hund behøver spesielle regler. Som eksempel kan det nevnes at det i noen tilfeller nedlegges forbud mot å bruke hund under rådyrjakt når det er store mengder snø. Under vanskelige snøforhold har rådyra i

³⁶ Ot.prp.nr9 (1980-1981) s.55-56

utgangspunktet vanskelig for å bevege seg. Å bli jaktet på vil derfor være en økende stressfaktor som under forholdene kan anses som inhumant. Voldsomme snøforhold kan også føre til at en jakthund innhenter et rådyr og angriper det. Disse hensynene ble også lagt vekt på av Jaktutvalget under lovforberedelsen³⁷

2.3.6 Fangstmetoder §24

Hovedregelen er at fangstredskaper er forbudt, men med visse unntak. Dette følger av viltlovens §24. Unntakene finnes i utøvelsesforskriften. Den tidligere jaktloven fra 1951 opererte med regler som ramset opp hvilke fangstredskaper som var forbudt. De fangstmåter og fangstredskaper som ikke var uttrykkelig nevnt i loven var dermed tillatt. Viltloven fra 1981 opererer motsatt, ved at lovens utgangspunkt er forbud, men uttrykkelig navner hvilke fangstmetoder og fangstredskaper som er tillatt.

Det er tillatt å bruke fangstredskaper på de typer rovvilt og fugler som ramses opp i §30 i utøvelsesforskriften. For enkelte typer vilt er det kun tillatt å fange dyrene levende i båser, jf §31 a. Dette gjelder hovedsakelig jerv og gaupe. For visse andre vilt, mårhund, bever, mår, villmink, bisamrotte, beverrotte og røyskatt og i noen tilfeller rødrev og grevling, kan det brukes fangstredskaper som avliver viltet umiddelbart, jf §31 b. Dette gjelder fangstredskap som slagfelle, fallem, flak og fallstokk.

Loven oppstiller strenge krav til hvilke typer fangstredskaper som kan anvendes på hvilke dyr ut fra hensynet til at fangsten skal skje på en human måte og at dyret ikke utsettes for unødige lidelser. I tillegg er det strenge krav til hvor man setter fellene, samt at man merker dem godt, jf §§32 og 33. Dette er av hensyn til allmenne ferdsel, mennesker og husdyr. Etter utøvelsesforskriften §34 plikter en fangstmann å føre tilsyn med fangstredskapet som fanget viltet levende minst én gang i døgnet. For villmink, jerv og gaupe skal det føres tilsyn hver morgen og kveld. Ved tilsyn skal viltet avlives umiddelbart når det har blitt fanget, jf §35. Disse reglene er dermed med på å sikre at viltet ikke blir utsatt for unødige

³⁷ Ot.prp.nr9 (1980-1981) s.55-56

lidelser ved at de blir innestengt i fellene over lengre tid. §35 opprettholder vilkåret i viltlovens §19 om at viltet skal avlives så hurtig og effektivt som mulig.

Reglene i utøvelsesforskriften er til for å hindre eller begrense bruk av fangstmetoder og fangstredskaper som er særlig skadelig for viltet, og ofte oppfattes som særlig grusomme.³⁸ Her kan nevnes dyregrav, tane eller fotsaks. Dette er gamle og primitive metoder som skader, men ikke avliver dyret umiddelbart. Visse fangstmetoder kan med andre ord fange et vilt på en slik måte at det blir skadet og dermed blir utsatt for unødige lidelser før det senere blir funnet og avlivet. Feller som derimot fanger dyret levende uten at det blir skadet, eller feller som avliver dyret umiddelbart er derimot ansett for humane fangstmetoder.

Gamle fangstmetodene har fått sitt stempel som inhumane og groteske jaktmetoder. Etter min mening viser dette at samfunnet har fått et syn på jakt som tar mer hensyn til dyrevelferden enn tidligere. Dette har selvfølgelig stor sammenheng med at dagens jegere ikke jakter for å ha til livets opphold. Da jakt og fangst var nødvendig for at mennesker skulle overleve kunne man ikke ta hensyn til dyrets lidelse. Mennesket måtte komme først. Dette synet har vi i dag beveget oss langt bort fra. Likevel er det min mening at dagens lovgivningen rundt fangstredskaper ikke et verdig og illustrativt eksempel på hva som kan defineres som human og inhuman jakt. Selv om de gamle fangstmetodene som klart er definert som inhumane er gått bort fra, er bruk av både feller som fanger levende og som dreper umiddelbart et omstridt tema blant dyrebskyttere i samfunnet. Lovgiver har utarbeidet strenge regler for utøvelsen og standarden på fellene. Likevel mener jeg at et klarsignal fra lovgiver om at dagens fangstmetoder er godtatt og ikke vil medføre et lovbrudd, så betyr ikke dette automatisk at alle fangstmetodene etisk sett er humane.

³⁸ Christensen (1967) s.273

2.3.7 Bruk av gift §25

Etter viltlovens §25 er bruk av kjemikalier eller gift til avliving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr forbudt. Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra forbudet, men per dags dato er det ikke gjort unntak i forskrifter med hjemmel i §25. Av forarbeidene til viltloven slås det fast at unntak fra forbudet kun vil være aktuelt i spesielle tilfeller. Her nevnes bruk av gass og andre kjemikalier for å hindre utbredelse av sykdommer som rabies. Dette var på den tiden loven ble utarbeidet et problem i Tyskland og deler av Danmark.³⁹

Gift er en tillatt fangstmetode av skadedyr og skadefugl. Bruk av gift er ment til smågnagere og krypdyr hvor giften kan plasseres i hus eller kjeller hvor andre dyr ikke har mulighet for å få det i seg. Dette er spesielt av hensyn til at vilt som giften ikke er ment for skal få det i seg dersom det blir lagt ut i naturen eller åpne steder, og bli utsatt for unødige lidelser av giftens virkning.⁴⁰ I den tidligere jaktloven fra 1951 kunne viltstyret tillate at fosformos ble brukt til utryddelse av kråkefugl. Av forarbeidene til viltloven fra 1981 fremheves det at utlegging av gift i naturen også vil være inhumant i og med at rovdyr kan spise for eksempel forgiftet kråkefugl, og dermed dø av dette.⁴¹ Gift utgjør en særlig fare for unødige lidelser ettersom doseringen av giften kan ha ulike virkninger på de forskjellige dyrene som kan få det i seg.

I Rt. 2002 s258 ble en mann dømt for å lagt ut forgiftet åte i naturen for å ta livet av ulv. I tillegg til at ulv er totalfredet, og gift er forbudt å bruke som fangstmetode mot dette viltet, kommer Høyesterett med en generell uttalelse om selve bruken av gift. Høyesterett fastslår at bruk av gift i åte som blir lagt ut i naturen som i denne saken er en særlig farlig og skadelig metode. I tillegg til at den kan påføre viltet store lidelser og langsom død, vil

³⁹ Ot.prp.nr.9 (1980-1981) s.56-57

⁴⁰ Op.cit

⁴¹ Op.cit

giften ikke virke selektivt, men ramme tilfeldig. Videre uttaler Høyesterett at den også vil kunne ramme andre arter enn den åtet er beregnet på. Dermed kan det oppstå en kjedereaksjoner ved at mindre dyr eller fugler som får i seg gift og dør, deretter blir spist av nye kjøttetende individer. Dette er i overenstemmelse med uttalelser i forarbeidene.⁴²

2.3.8 Delkonklusjon

Vilkåret om å utøve human jakt innebærer en rekke faktorer. Disse blir i stor grad gjort kjent via konkrete forbud i lovverket, og i jegerprøvekurset. Overordnet kan human jakt sammenfattes til å innebære at enhver jeger skal bestrebe seg på forsvarlige og kontrollerte situasjoner hvor viltet blir skutt og avlivet så hurtig og effektivt som mulig. Faktorer som vil spille inn her er blant annet om skuddavstanden er for lang, om viltet beveger seg så raskt at det øker risikoen for skadeskyting, om viltet kommer i flokk, eller om det er andre forhold som gjør siktforholdene uforsvarlige. Et absolutt krav må være å vite hva man skyter på. Er man ikke sikker på dette har man heller ikke forsvarlig lysforhold eller sikt.

3 NATTJAKT I FORHOLD TIL KRAVET OM HUMAN JAKTUTØVELSE

3.1 Innledning

I dette kapitlet skal jeg se på kravet om human jaktutøvelse i forhold til nattjakt. For å gjøre dette er det viktig å ha kunnskap om bakgrunnen for hjortejakta og dens historie. Mange av de ulike jaktutøvelsene er basert på tradisjon. Dette er også med på å forklare hvorfor ikke all lovgivning har endret seg i tråd med tiden og i tråd med andre utviklinger som har skjedd på jaktfeltet.

⁴² Op.cit

Hoveddelen i dette kapittelet blir å se på hva vi kan trekke ut av rettskildene når det kommer til kravet om human jakt i forhold til utøvelsen av nattjakt. Først kommer jeg til å se på ordlyden i lovteksten. Deretter skal jeg se om forarbeidene sier noe om lovens anvendelse på nattjakt. Hovedfokuset kommer til å være på domstolene og deres uttalelser om nattjakt i forhold til vilkårene i §19. I tillegg skal jeg undersøke om internasjonale rettskilder kan ha noen rettskildemessig betydning for nattjakt som human jakt.

3.2 Hjortejaktas historie i Norge

Hjorten er det nest største hjorteviltet vi har i Norge. Det er først og fremst på Vestlandet, og spesielt i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal, vi finner de største populasjonene. Hjortestammen i Norge har økt sterkt det siste halve århundre. I 1950 ble det felt ca 1000 hjort, i dag er tallet nærmere 40 000⁴³. For første gang felles det flere hjort enn elg her til lands.

Hjorten hører som sagt til på Vestlandet, hvor terrenget og topografien er brattere og vanskeligere å jakte i, enn andre deler av landet. Hjorten er et spesielt sky hjortevilt, og er først og fremst aktiv i døgnetts mørke timer. Hjorten er ansett for å være et vanskelig dyr å jakte på. Ettersom hjorten er sky og veldig var på lyder og lukter fører dette til at noen jakttyper er mer krevende enn andre.

Historisk sett har også hjortejakta vært en mer enmanns- jakt i sammenlignet de andre storviltjaktene. Det har ført til at jegerne har valgt letteste måten for å få skutt kvoten sin. Selv om jakting i mørket er krevende, har jegerne ansett det for å være en enklere jaktmetode å sitte på bøen og vente på at hjorten kommer dit i skumringstimene for å beite. Da trenger ikke jegeren å anstrenge seg for å smyge seg inn på hjorten i bratte lier, eller å drive med posteringsjakt på dagen når hjorten stort sett hviler.

⁴³ SSB

3.3 Typer nattjakt

3.3.1 Bø-jakt

Den såkalte bø-jakten er en gammel tradisjon som begynte samtidig med hjortens fremdrift i landet. Bø-jakt foregår på den måten at jegere posterer ved jordene hvor hjorten kommer for å beite i skumringstimene og om natten. Ofte bruker jegere jakt-tårn som gjør at de kommer høyere opp i terrenget, og dermed får bedre oversikt over jorden, og mulighet for å bruke anlegg når de skal skyte.

3.3.2 Åtejakt med lys

En tradisjonell jaktmetode i Norge er åtejakt med lys. Det er etter loven kun tillat å bruke kunstig lys ved åtejakt på rev. Dette er fastsatt i viltlovens §20 tredje ledd. For at det skal være en lovlig lyskilde må den være fastmontert på husvegg, jf §20 tredje ledd.

Åtejakt med lys på rev har sammenheng med at reven er et skadedyr som det er vanskelig å jakte på om dagen. Derfor er det gjort særskilte unntak fra forbudet mot å bruke kunstig lys ved jakten, slik at den kan effektiviseres. Dette har dermed overføringsverdi til tilsvarende åtejakt på rev og villsvin i Sverige hvor også villsvin er et dyr som gjør stor skade på jordbruket, og som også er vanskelig å jakte på om dagen.

3.4 Relevante rettskilder om nattjakt som human jakt

3.4.1 Hva sier lovteksten om jakt i mørket ?

Som jeg har stadfestet tidligere i oppgaven er ordlyden i viltlovens §19 vag og skjønnsmessig når det kommer til kravet om å utøve human jakt. Hva som ligger i ”unødige lidelser” vil avhenge av forholdene rundt hver enkelt jaktsituasjon. Det er derfor vanskelig å trekke noen konkrete krav til nattjakta kun ut fra ordlyden i §19.

Hvis vi bruker naturlig språklig forståelse når det kommer til å påføre et dyr ”unødige lidelser” er det nærliggende å oppstille et krav om at man i mørket må ha tilstrekkelig sikt til å vite hva man sikter på, og til å kunne avfyre et velrettet og forsvarlig skudd mot dyrets

vitale organer. Er lysforholdene slik at dette ikke kan gjennomføres på en kontrollert måte, er det fare for å påføre viltet unødige lidelser.

For jakt i mørket er det også nærliggende at ”unødige lidelser” må forstås slik at jakten må foregå på en slik måte at man ikke risikerer at et dyr blir skadeskutt og forsvinner inn i en mørk skog der det er vanskelig å gjennomføre et ettersøk etter lovens krav. Et skadet vilt kan bevege seg over store strekninger og dermed forflytte seg fra et åpent jorde og inn i tett skog hvor lysforholdene er enda dårligere. At et vilt blir gående eller liggende skadeskutt over flere timer hvor ettersøk ikke kan gjennomføres vil derfor representere ”unødige lidelser”.

3.4.2 Hva sier forarbeidene om jakt i mørket ?

Forarbeidene sier heller ikke noe konkret om hva ”unødige lidelser” betyr i forhold til å jakte om natten. I Christensens kommentarutgave til den gamle Jaktloven nevnes kun viltstyrets svar på en privat forespørsel fra 1962. Viltstyret er et organ som ofte ble spurt om å uttale seg om forståelsen på hva som ligger i forståelsen i begrepet ”unødig lidelse” i relasjon til jakt og fangst.⁴⁴ I det aktuelle brevet uttalte viltstyret at jakt i mørket eller dårlig lys kan eventuelt være uforenelig med påbudet i §43 i den dagjeldende Jaktloven. Viltstyret antok også at det ikke var grunnlag for å forby kikkertsikte til hjortejakt eller annen jakt ut fra den omstendighet at det kunne ble brukt til jakt i mørket eller dårlig lys. Derimot anså viltstyret kikkertsikte for et godt hjelpemiddel til sikker og human jaktutøvelse⁴⁵.

Forarbeidene gir retningslinjer for human jaktutøvelse generelt. Det er noe retningslinjer på hvordan jakt i krevende lysforhold skal utøves, men også disse retningslinjene er av det mer generelle slaget. Dermed er det ikke oppstilt noen objektive krav til nattjakta utover det at den skal være human og ikke påføre viltet unødige lidelser. Dette vil selvfølgelig

⁴⁴ Christensen (1967) s.257

⁴⁵ Op.cit s.258

innebære at man skal vite hva man sikter på og føle at man har kontroll over skuddet. Men akkurat hvilke situasjoner som faller innenfor lovens krav, og hvilke som faller utenfor vil avhenge av individuelle forhold på skytterens side. Vedkomnes konkrete syn, alder, erfaring, om skytteren har opparbeidet seg et godt nattsyn med mer. For noen vil skyting i mørket være mer krevende enn for andre. Dette vil derfor være sentrale momenter i vurderingen⁴⁶.

3.4.3 Gir jegerprøvekurset retningslinjer for jakt i mørket ?

I teorien til jegerprøven er noen av retningslinjene ganske bastante når det gjelder hvilke situasjoner det er forsvarlig å løsne et skudd og når man bør holde igjen. Dette gjelder så som skuddavstand, skyte på dyr i flokk, eller i høy fart, skuddvinkelen med mer. Når det gjelder sikten er jegerprøveteorien nøye med å fremheve at en jeger aldri bør løsne et skudd hvis han eller hun ikke er sikker på hva vedkommende sikter på, eller om det er materie som trær og kratt mellom skytter og dyret. Dette er spesielt med tanke på faren for at kulen kan rikosjettere.

Jegerprøvekurset sier derimot lite om nattjakt. Noe av grunnen til dette er nok at nattjakt er en gammel tradisjon som er akseptert i jaktkretser og som de fleste jegere ønsker å bevare. Selv om jegerprøvebøkene er tause når det gjelder nattjakt, er derimot andre jaktbøker oppmuntrende til denne jaktformen.⁴⁷ Dette er ingen alminnelig rettskilde som vil ha noe avgjørende vekt, men den er et uttrykk for den allmenne oppfatningen av nattjakt blant jegere flest. For eksempel behandler enkelte jaktbøker behovet for godt kikkertsikte når jegere skal jakte om natten.⁴⁸

⁴⁶ LF – 2003 - 14781

⁴⁷ Dvergsdal (2007) s.66

⁴⁸ Op.cit s.45

3.4.4 Hva sier internasjonale rettskilder om jakt i mørket?

Europarådet har utarbeidet et charter for jakt og biologisk mangfold.⁴⁹ Dette er publisert av FACE OG CIC, den europeiske og den internasjonale organisasjonen for jegere. Charteret er ikke folkerettslig bindende, men kan fungere som retningsgivende og inspirasjon for medlemslandene.

Charterets prinsipp nr. 10 retter seg mot den faktiske utøvelsen av jakten. I likhet med hovedbestemmelsen i de fleste land, og vår §19, er ikke prinsipp nr. 10 noe mer konkret i forhold til hva som kreves av human jaktutøvelse. Prinsippet slår fast at landene bør bestrebe seg til å utforme regler som minimerer uunngåelige, unødige lidelser for dyr. Herunder nevnes at lovgiver bør tilrettelegge for de beste og mest effektive jaktmetoder, og at jegere bør ta spesielt hensyn til at effektivt ettersøk på skadet vilt kan gjennomføres under utøvelsen av jakt.

Internasjonale jegerorganisasjoners generelle oppfatning er at lovgivning relatert til jakt i så stor utstrekning som mulig skal besluttet på nasjonalt nivå.⁵⁰ Det er naturlig å tenke at dette har sin bakgrunn i at hvert enkelt land selv har best forutsetninger for å vite hva som passer deres land med hensyn til hvilke arter som finnes der, hvilke jakttradisjoner de har, topografien der jakt utøves og hvilke jaktmetoder som er mest effektivt. Det er også nærliggende å forstå dette som bakgrunnen for at FACE har kjempet med nebb og klør for å holde EU utenfor jaktlovgivningen i Europa.⁵¹

Siden 1986 har Norge vært folkerettslig bundet av konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder, også kalt Bernkonvensjonen. I konvensjonens vedlegg IV er en rekke jakt – og fangstmetoder forbudt, herunder gift, bruk av levende åte, visse snarer med mer. Jakt under krevende lysforhold er derimot ikke nevnt.

⁴⁹ The European Charter on Hunting and Biodiversity

⁵⁰ Svalby (2012)

⁵¹ Op.cit

3.5 Domstolene om jakt under døgnets mørke timer

I tillegg til de øvrige reglene i viltlovens kapittel IV, og det man lærer under jegerprøvekurset, er det opp til domstolene å gi retningslinjer for hvordan jegere skal forholde seg til en vag og skjønnsmessig lov.

Det siste tiåret har domstolene både kommet med generelle uttalelser om human jakt, men også spesifikke uttalelser om jakt som foregår i døgnets mørke timer. De dommene jeg skal ta for meg er i stor grad sammenfallende når det kommer til argumentasjonen rundt nattjakt og kravet om human jakt. Jeg har derfor valgt å samle opp problemstillingene til slutt og etter en samlet vurdering se hva som kan trekkes ut av disse dommene.

3.5.1 LF – 2003 – 14781

Den 16.september kl 22:40 skøyt og avlivet en jeger en hjortekolle på jordet der han bodde. Jegeren ble tiltalt for overtredelse av viltlovens §19 da påtalemyndighetene mente at skuddet ble avfyrt da det var så mørkt og overskyet at det ikke var forsvarlig å skyte. Tiltalte ble først frikjent i tingretten og deretter frikjent i lagmannsretten.

Lagmannsretten la blant annet vekt på at tiltalte hadde brukt mer enn to timer på å vende seg til mørket og på å forsikre seg om at den kolla han skøyt ikke hadde med seg kalv. Skuddet var et velrettet lungeskudd. Skuddavstanden var etter tiltaltes forklaring 70 meter. Påtalemyndighetene mente at skuddet måtte ha blitt avfyrt på betraktelig lengre avstand, nærmere 200. Lagmannsretten fant at påtalemyndigheten ikke kunne bevise dette. Tiltalte var dessuten kjent med avstander og terrengformasjoner på sine egne innmarksområder. Retten fant dermed at det velrettede skuddet vanskelig kunne tenke seg dersom tiltalte ikke så dyret klart gjennom kikkertsiktet. Lagmannsretten kom dermed frem til at det ikke var tilstrekkelig sannsynliggjort at treffet skyldes ren tilfeldighet.

Om lysforholdene da skuddet ble avfyrt baserer påtalemyndighetenes sin påstand på vitneforklaringer fra andre personer som befant seg i området da skuddet ble avfyrt. Disse vitnene forklarte at det var så mørkt at det ikke var forsvarlig å skyte. Det var overskyet, tåke, og jakten fant sted i en trang dal. Også her kom lagmannsretten frem til at påtalemyndigheten ikke hadde oppfylt sin bevisbyrde. Retten la blant annet vekt på at ingen av vitnene hadde vært i tiltaltes situasjon, med hans syn, med hans siktemidler og med opparbeidet nattesyn gjennom lang tid. En slik vurdering må med andre ord vurderes helt konkret ut fra den situasjonen som skytteren er i. Retten uttaler her at det må legges til grunn at det kan forekomme store individuelle forskjeller på personers syn. I tillegg til dette befant vitnene seg også i andre steder i dalen enn det tiltalte gjorde. Ut fra vitnenes forklaringene kom retten dermed frem til at det ikke kan ha vært snakk om stummende mørke. I tillegg la de vekt på at månelys og den lyse grasveksten gjorde det lysere på det området som tiltalte befant seg.

Om muligheten for ettersøk slår lagmannsretten kort fast at etter hvordan de oppfatter bevisførselen så er det ikke slik at ettersøk nødvendigvis umuliggjøres når det er mørkt. Hunden vil spore like godt, men de som går etter hunden utsettes naturlig nok for en ekstra utfordring. Retten legger med dette vekt på at enhver jeger må ta hensyn til hvilke muligheter det foreligger for ettersøk etter et skadet vilt etter mørkets frembrudd. Retten kom dermed frem til at tiltalte i denne saken hadde opptrådt forsvarlig både med hensyn til skuddet, og med hensyn til å kunne gjennomføre et forsvarlig ettersøk ved eventuell skadeskyting.

3.5.2 Rt.2009 s.792

I november 2007 ble en erfaren jeger tiltalt for overtredelse av villtloven §56, jf §19 for å ha drevet inhuman jakt ved å ha skutt en hjort om kvelden da det var mørkt. Tiltalte ble først dømt i Sogn tingrett 29.05.2008. Tingretten kom frem til at selv om det ikke forelå særskilt fare for skadeskyting ved selve skuddet, så ville det, i tilfelle av skadeskyting, oppstå problemer med å gjennomføre et ettersøk etter lovens krav på grunn av siktforholdene.

Tiltalte ble frifunnet i Gulating lagmannsrett og deretter ble anken over lovanvendelsen forkastet i Høyesterett.

Lagmannsrettens innledende bemerkninger er at jakt i mørket ikke i seg selv er uaktsomt. Men i denne saken skapte de rådende lysforhold likevel særlige utfordringer for jegeren, spesielt med tanke på risikoen for skadeskyting.

Spørsmålet for lagmannsretten var derfor om tiltalte, i den situasjonen han var i, tok forsvarlig hensyn til de utfordringene jakten innebar. I sin vurdering la lagmannsretten vekt på at tiltalte var en erfaren jeger, spesielt med tanke på denne typen bø-jakt. Dernest la lagmannsretten vekt på at tiltalte tok seg tid til å venne seg til lyset etter at han hadde satt seg til i skytetårnet ved bøen. Han tok seg god tid til utvelgelsen av dyret, ventet til dyret han ønsket å felle kom bort fra de andre dyrene på bøen, og brukte god tid før han trakk av. Et annet moment som lagmannsretten la vekt på i sin vurdering var tiltaltes siktemiddel som ga god lysforsterkning. På bakgrunn av disse forholdene kom lagmannsretten frem til at tiltalte hadde en god skytestilling, godt anlegg og god kontroll over dyrene da han avfyrte skuddet, og at risikoen for skadeskyting dermed ikke var særlig stor.

Når det kom til lovens krav om ettersøkingsplikt med godkjent ettersøkshund uttaler lagmannsretten at det ikke er tvil som at ettersøk, i hvert fall rent visuelt, er betydelig vanskeligere i mørket enn om dagen. Etter bevisførselen kommer lagmannsretten likevel frem til at det er fullt mulig å gjennomføre et forsvarlig søk i mørket. Lagmannsretten la her vekt på at tiltalte var tilknyttet en ettersøksring som han kunne kontakte ved behov, og at hundene som ble benyttet sporet uavhengig av sikt. Til dette legger lagmannsretten blant annet vekt på forklaringer fra et vitne som har 20 års erfaring med ettersøk med hund. I følge vitnet gir ettersøk i mørket spesielle utfordringer, men er ikke spesielt vanskelig.

Når det kommer til Høyesteretts vurdering av lovanvendelsen reiser de tvil ved riktigheten av lagmannsrettens frifinnende dom når det gjelder forholdet rundt hvor vanskelig et eventuelt ettersøk ville blitt på grunn av mørket.

Etter §§23 og 27 i utøvelsesforskriften er enhver jeger som jakter på storvilt pålagt en ettersøkingsplikt og plikt til å ha godkjent ettersøkshund.

Høyesterett sitt syn er at lagmannsretten begrunnelse er, i likhet med flere andre dommer fra de underordnede instansene, i vurderingen om et ettersøk kan bli gjennomført i henhold til lovens krav, i liten grad knyttet til de konkrete forhold. Lagmannsretten har derimot bygget på den bevisførsel og vitneforklaringen som ble gitt generelt om ettersøk i mørket. I følge Høyesterett burde lagmannsretten med grunnlag i de stedlige siktmessige og topografiske forhold knyttet vurderingen mer direkte til det faktum at det ikke er tillatt å benytte kunstig lys under ettersøk, jf viltloven §20 tredje ledd.

Til tross for Høyesteretts tvil når det gjelder lagmannsrettens vurdering av muligheten for ettersøk i mørket, og under sakens forhold spesielt, kom de til at lagmannsretten ikke hadde lagt en uriktig lovanvendelse til grunn for sin frifinnende dom.

3.5.3 LF – 2008 – 45491

I denne saken var en mann tiltalt for overtredelse av viltlovens §19 da han midt i september skøyt mot en hjort like etter 21:00. Dyret ble ikke funnet, og det ble satt i gang ettersøk 20 minutter etter at skuddet ble løsnet. Ettersøket ble avsluttet en time senere, hvor dyret ble ”friskmeldt”. Da hadde dyret bykset over en kanal, tatt seg over noe kupert beiteområde og forlatt innmarken ved å hoppe over enda en kanal og inn i skogen. Ettersøket ble avsluttet fordi jeger og ettersøksmannen ikke fant spor som bekreftet mistanken om at dyret faktisk var truffet og skadet. Skytteren mente at han hadde truffet langt foran i bogen fordi hjorten plutselig hadde rykket og tatt et byks bakover. Skytteren mente altså at bommen var en følge av en uforutsett og spontan bevegelse fra dyret og ikke lys- og sikteforholdene.

Tiltalte ble frifunnet av et bestemmende mindretall på tre, mot et flertall på fire. Det bestemmende mindretallet la vekt på at dyret sto stille og ble skutt mot på kort avstand,

skytteren var en erfaren jeger, og at selv om det var overskyet og regn i luften var det midt i september og dermed neppe helt mørkt før ettersøket faktisk var gjennomført.

Flertallet i lagmannsretten uttalte at det avgjørende i denne, og i liknende saker, er at siktforholdene og de topografiske forholdene i området ikke ville gi tilstrekkelig tid og mulighet til forsvarlig ettersøk ved et eventuelt skadeskudd. Flertallet tilføyer at det er irrelevant om skuddet som løsnes faktisk gir dødelig treff, skadeskyter eller bomber. Dersom forsvarlig leting ikke kan gjennomføres foreligger det fare for unødige lidelser i den tiden frem til ettersøket kan gjenopptas.

3.5.4 LG – 2009 – 63089

Også i denne saken ble en erfaren jeger tiltalt for overtredelse av viltlovens §19 da han skøyt og drepte en hjort ved 00:30 tiden om natten. Aktor la ned påstand om tre grunnlaget for brudd på §19. To av disse retter seg mot nattjakt som sådan og ettersøksplikten etter utøvelsesforskriften § 27. Det siste grunnlaget gjaldt påstand om at jegeren hadde forlatt dyret mens det fortsatt var skadet, men ikke ennå dødt.

Tiltalte ble frifunnet av en enstemmig lagmannsrett. Retten la blant annet vekt på at tiltalte var en erfaren jeger som hadde jaktet over flere tiår og skutt flere titalls dyr. De la også vekt på at tiltalte hadde foretatt en befaring av jaktområdet før han senere returnerte og brukte lang tid på å rigge seg til med en god skytestilling og opparbeidet seg et godt nattsyn.

Angående lysforholdene kom retten frem til at de var tilstrekkelige forsvarlige. Lys fra sentrum, den lyse bakken og månen bidro til forsvarlige siktforhold for tiltalte.

I sine vurdering bruker retten uttalelser fra Rt 2003 s.104 som et prejudikat om viltlovens §19 og det faktum at det ikke bare er et krav om at dyret faktisk er påført lidelser som rammes, men også situasjoner hvor det oppstår fare for unødige lidelser.

Når det gjelder plikten til å kunne gjennomføre et forsvarlig ettersøk henviser lagmannsretten også her til uttalelser i Rt. 2009 s792. Der slås det fast at jakten må ses som et hele. Det innebærer at enhver jeger må ta høyde for at ettersøk må kunne gjennomføres når man velger å løsne et skudd under krevende lysforhold. Dette slås også fast i Rt.1989 s.1973, som ble brukt som et prejudikat i Rt.2009 s.792.

Lagmannsretten kommer i denne konkrete saken frem til at hensynet til ettersøk er i tilstrekkelig grad ivaretatt. Tiltalte var medlem av en ettersøksring, og hadde avtale med fører av godkjent ettersøkshund. Tiltalte hadde mulighet for å få satt i gang ettersøk innen fire-timers fristen som er et normalt vilkår ved de fleste ettersøksavtaler. Også i denne dommen legger retten vekt på at ettersøk på nattetid vil kunne gjennomføres som et sveip for å finne døde eller skadede dyr. Selv om et skadet dyr kan bevege seg over store strekninger la også retten vekt på at ettersøket kunne bli igangsatt ved daggry neste morgen.

3.5.5 Hva kan vi trekke ut av dommene?

Det første som kan fastslås ut fra disse dommene er at skyting om natten ikke er forbudt. Dette blir uttrykkelig sagt i LF – 2003 – 14781, men kan også leses indirekte ut av samtlige av dommene. Det avgjørende for samtlige av disse sakene har vært om jegeren på tidspunktet for avfiringen av skuddet foretok en forsvarlig vurdering av situasjonen og utførte en forsvarlig handling. De samme vurderingsfaktorene er gjennomgående i alle disse dommene. Hvor dommerne har fått akkurat disse argumentene fra fremgår ikke klart av domspremissene. Noen av faktorene, så som at skuddavstand var kort, og at tiltalte hadde ventet til viltet var borte fra flokken, er retningslinjer som er hentet fra jegerprøveundervisningen og den generelle oppfatningen i jaktkretser.

Samtlige av dommene legger også avgjørende vekt på at de tiltalte har vært erfarne jegere, og at de er spesielt erfarne når det kommer til bø-jakt. De har også vært godt kjent i området der de jakter. Det har medført at de kjenner godt til avstanden ved posten de sitter på, og hvor dyrene beveger seg.

Om selve siktforholdene har domstolene vanskeligheter for å legge avgjørende vekt på vitners forklaringer om lys- og værforhold i de aktuelle jaktsituasjonene. Dette blir slått fast i LF – 2003 – 14781. Det avgjørende er hva den enkelte tiltalte opplevde i forhold til lyset og sikten da skuddet ble avfyrt. Her vil også individuelle forskjeller som syn, alder og erfaring med jakt i mørket spille en rolle. I dommene ovenfor ble det lagt vekt på at de tiltalte jegerne befant seg på jorder som ble opplyst av månen, lys fra sentrum og det lyse underlaget. Det faktum at alle de tiltalte jegerne brukte lang til på å opparbeide et godt nattsyn, og til å studere viltet, ble det lagt betydelig vekt på.

Etter min mening viser domstolene at de tar hensyn til herskende syn i jaktkretser om hvordan nattjakt kan utøves på en forsvarlig human måte som ivaretar lovens krav. Dette er i samsvar med uttalelser i lovforarbeidene om at enhver jeger må opptre i henhold til skrevne og uskrevne regler om god jegerskikk.⁵²

Når det kommer til spørsmålet om de tiltalte har ivaretatt lovens krav om at forsvarlig ettersøk må kunne gjennomføres, er det i stor grad samsvar i dommene. Flertallet av dommene legger vekt på forklaringer fra erfarne ettersøkspersoner om at til tross for at ettersøk om natten er krevende, er det ikke umulig.

Rt. 2009 s.792 skiller seg likevel ut. Her retter Høyesterett tvil mot lagmannsrettens vurdering av muligheten for at ettersøk kunne gjennomføres etter lovens krav. Høyesterett mente at lagmannsretten i for stor grad hadde lagt avgjørende vekt på vitners generelle forklaringer om at ettersøk i mørket var krevende, men ikke umulig. Etter Høyesteretts syn et hadde det ikke blitt foretatt en adekvat vurdering av de konkrete forholdene i denne saken. Høyesterett uttaler videre at denne generelle argumentasjonen om ettersøk har vært en tendens i de underordnede instansene. Høyesterett foretar ikke selv en konkret vurdering av ettersøksmulighetene i denne saken.

⁵² NOU 1974:21 s89

I de øvrige sakene legger retten vekt på at tiltalte er del av en ettersøksring, og at ettersøkshund kan være på plass innen fire-timers fristen. Videre legger domstolene vekt på at ettersøk kan gjennomføres til tross for dårlig sikt, mye fordi en hund ikke er avhengig av godt syn ved ettersøk, men bruker luktesansen når den sporer. Etter min mening er dette en noe sviktende argumentasjon. Selv om en hund kan spore opp et skadet vilt uten problemer betyr ikke det at ettersøket med det har blitt fullstendig og adekvat gjennomført. Hvis viltet blir lokalisert skal det også avlives av jegeren som går sammen med hunden. Som dyr flest vil et skadet vilt søke ly og gjemme seg i skogen der den føler seg tryggere enn i åpent landskap. Inni tett skog er det naturlig nok mørkere enn på åpne jorder, slik som bø-jakten i utgangspunktet foregår på. Uansett om dyret blir funnet vil et avrettingsskudd inni en mørk skog være betydelig mer krevende enn det første skuddet som ble avfyrt på jordet. Ut fra de dommene som er gjort rede for ovenfor kan jeg ikke se at retten har tatt høyde for dette.

I LF-2008-45491 kom flertallet frem til at tiltalte, ved å løsne skudd, opptrådte uaktsomt og i strid med viltlovens §19 i og med at han ikke hadde tatt hensyn til at et forsvarlig ettersøk kunne gjennomføres før det ble natt. Flertallet uttalte at det var påregnelig at det påskutte dyret hadde beveget seg fra det åpne innmarksområdet og inn i den tette skogen før ettersøket hadde blitt igangsatt. Det bestemmende mindretallet kom derimot frem til at forsvarlig gjennom søk kunne gjennomføres. Mindretallet la vekt på at området rundt stedet der hjorten sto er åpent og oversiktlig, og ettersøk derfor ikke var like krevende som i et skogsområdet.

Det er etter mitt syn klart at flertallet her har en mer velbegrunnet argumentasjon enn det bestemmende mindretallet. Selv om området dyret ble på skutt på var åpent innmarksområde kan et skadet vilt bevege seg over store områder. Et skadet vilt har også en utrolig evne til å bevege seg tilnærmet lik normalt ved enkelte skader. Å bevege seg på tre bein er for eksempel ikke en stor hindring for et hjortevilt. Det er altså ikke tilstrekkelig å foreta et ettersøk kun på skuddplassen. Det at tiltalte og ettersøkshunden ikke fant spor som tilsa at viltet var skadeskutt kan heller ikke være en garanti for at dyret faktisk ikke var truffet. I like stor grad som at blodspor kan innebære et ufarlig streifskudd som ikke skader

dyret, kan et dyr være truffet selv om det ikke er tegn til blod, hår eller vom på skuddplassen. Her er det også viktig å huske på at et vilt som ikke har en dødelig skade kan bli utsatt for unødige lidelser og eventuelt dø av skadene senere ettersom et skuddsår kan bli betent og få infeksjoner. I september, som kan ha spesielt varme dager og netter, kan dette være en stor risiko.

I *Ettersøksundersøkelsen 2004* viste tallene at 37,9% av 331 ettersøk ikke viste noe funn av hår, blod, vom eller liknende på skuddplassen. Likevel ble 19,7% prosent av dyrene funnet døde da hund ble satt på sporet og ettersøket ble gjennomført. Ytterligere 10% ble funnet og avlivet av ettersøksmannskapet. Disse tallene viser at man alltid må sette en hund på sporet av et påskutt dyr. Ingen funn på skuddplassen er ingen garanti eller en sikker indikator på at et vilt ikke har blitt skadet. Dette har også støtte i årsrapporten til det Danske Schweisshundregisteret for 2003-2004 der det ble gjennomført ettersøk ved tilfeller hvor skytteren var usikker på om dyret var truffet og det ikke hadde vært noe funn på skuddplassen. I 25% av tilfellene ble dyret funnet, hvorav 54% av disse var truffet i vom eller hjerte/lungeområdet.

I tillegg bør det legges vekt på at selv om samtlige jegere er tilknyttet en ettersøksring er det ikke gitt at de kan få en ettersøksperson til å stille opp på alle døgnets tider, spesielt ikke om natten. I *Ettersøksundersøkelsen 2004* konkluderte rapporten med at alle de tilkalt ettersøkere var på plass innen de anbefalte fire timene. De som ble tilkalt om natten og i grålysningen brukte likevel lengst tid fra de ble kontaktet til de var på skuddstedet. Gjennomsnittstiden for ettersøkere som ble tilkalt om natten var 110 minutter.⁵³

⁵³ Ettersøksundersøkelser (2004) s.25

3.5.6 Oppstiller domstolene noen retningslinjer for utøvelsen av human nattjakt?

3.5.6.1 Kjenn dine egne begrensninger

Det er vanskelig å oppstille noen generelle objektive vilkår for nattjakten ut fra disse dommene. Samtlige av dommene slår fast at hver enkelt sak må vurderes helt konkret. Dette samsvarer også med lovforarbeidene som slår fast at hver enkelt jeger må kjenne sine begrensninger når han eller hun er på jakt.⁵⁴

3.5.6.2 Forsvarlig avstand og sikt

Det vi likevel kan trekke ut fra dommene er at jegere som jakter i løpet av døgnetts mørke timer må ta særlig hensyn til at viltet bør være på kort skuddavstand ettersom de vanskelige lysforholdene gjør det krevende å skyte i utgangspunktet. Jegerne bør også vurdere sine egne forutsetninger når de skal jakte om natten. Skyteferdigheter og syn kan svekkes med årene, spesielt nattsynet. Likevel er det de mest erfarne jegerne som jakter om natten.

Om det er forsvarlig lysforhold når man skal skyte i mørket må også vurderes helt konkret, og det er dermed vanskelig å oppstille generelle retningslinjer som jegere kan forholde seg til. Det som derimot må vurderes er om for eksempel månen gir bedre lysforhold og om lyst underlag eller sporsnø bidrar til at området blir lysere.

3.5.6.3 Mulighet for ettersøk

Det kanskje viktigste vilkåret for at nattjakt skal kunne utøves på en human måte er at forsvarlig ettersøk lar seg gjennomføre. Som jeg har gjort rede for ovenfor har flere av dommene konkludert med at ettersøk fint kan gjennomføres til tross for at mørket gjør forholdene vanskeligere og mer krevende enn om dagen. Her er det etter min mening viktig å legge vekt på at Høyesterett i Rt.2009 s792, og det dissenterende flertallet i LF-2008-45491 la en strengere aktsomhetsnorm til grunn når det gjelde hensynet til

⁵⁴ NOU 1974:21 s.89

gjennomføringen av et forsvarlig ettersøk enn det de øvrige dommene har gjort. Dette viser at synet på hva som kan kreves angående mulighetene for et forsvarlig ettersøk ikke er unisont ved domstolene.

3.5.6.4 Delkonklusjon

Verken ordlyden eller forarbeidene gir klare retningslinjer for hvordan nattjakt skal utøves på en human og sikker måte. Som i alle andre jaktsituasjoner må også jakt i mørket vurderes helt konkret i forhold til om den er forsvarlig eller ikke. En tydelig tendens er at domstolene ikke legger en like sterk aktsomhetsnorm til grunn som det påtalemyndighetene gjør.

Etter at jegeren i Rt.2009 s792 ble frikjent var media raske til å konkludere med at nattjakt var stemplet som lovlig og akseptert av domstolene. Dette blir noe misvisende. Selv om domstolene har frifunnet samtlige av jegerne som har vært tiltalt for inhuman jakt ved å jakte i uforsvarlig lys, innebærer ikke det at alle nattjakt-situasjoner er like humane. Igjen beror dette på en helt konkret vurdering av den jaktsituasjonen som den enkelte jeger har vært oppe i.

Hvilke hensyn som må tas i vurderingen av om nattjakt har blitt utøvd på en human eller inhuman måte blir gjort rede for i punktet ovenfor. Momenter som må tas i betraktning er om jegeren er erfaren når det kommer til bø-jakt om natten, om han er kjent i området, om han har opparbeidet seg et godt nattsyn, om dyret ble felt på forsvarlig skuddavstand, og sist, men absolutt ikke minst, om lysforholdene var forsvarlige. Her må jegeren vurdere lyset ut fra sine egne begrensninger som skytter. Lysforholdene kan bli påvirket av faktorer som vær, måneskinn, lys fra omkringliggende sentrum og om bakken er lys eller dekket av snø.

Det siste og kanskje viktigste momentet som må vurderes er om lysforholdene gjør det mulig å gjennomføre ettersøk etter lovens regler. Et ettersøk i mørket er krevende og byr på utfordringer. Tendensen i rettspraksis er at domstolene legger avgjørende vekt på

forklaringer fra kyndige ettersøkspersoner som uttaler at selv om ettersøk i mørket byr på særlige utfordringer, så er det ikke umulig.⁵⁵ I Rt.2009 s792, og av det dissenterende flertallet i LF-2008-45491 ble det lagt en strengere aktsomhetsnorm til grunn når det gjelder hensynet til gjennomføringen av et forsvarlig ettersøk. Dermed foreligger det ikke en unison oppfatning blant domstolene om hva som ligger i kravet om at et forsvarlig ettersøk må kunne gjennomføres. Etter min mening er argumentene i Rt. 2009 s792 og LF – 2008 – 45491 bedre begrunnet da de ikke utelukkende legger vekt på forklaringer fra ettersøkspersoner, men også tar hensyn til faktiske utfordringer som ikke blir satt like mye fokus på.

4 NORMATIVE VURDERINGER AV LOVEN OG NATTJAKTA

4.1 Innledning

I denne delen skal jeg foreta en normativ vurdering av regelen om human jaktutøvelse. Her skal jeg vurdere om reglene er logiske og lette å forholde seg til, eller om de skaper tvil og problemer for de som anvender den. Herunder skal jeg også vurdere fordelene og ulempene ved en så skjønnsmessig regel som §19 er.

Videre skal jeg foreta en vurdering av §19 sin videre eksistens. Hovedfokuset i denne delen kommer dermed til å bli vurderingen av om reglene bør endres, herunder om det bør innføres et forbud mot nattjakt, eller om loven kan presiseres og forbedres med utgangspunkt i slik den er nå, slik at nattjakt fortsetter å være tillatt. En forutsetning for å vurdere dette vil være om nattjakta faktisk kan anses som human jakt eller ikke.

⁵⁵ LF – 2008 – 45491, Rt 2009 s792, LF – 2003 -14781, LG -2009 - 63089

Etter at nattjaktgruppa la fram sin innstilling i 2011 utarbeidet direktoratet et lovforslag som de har oversendt Miljødepartementet. Lovforslaget er basert på deres konklusjon i arbeidsgruppa, hvor de representerte mindretallet som ønsket å innskrenke nattjakta. Ettersom arbeidsgruppa har brukt mye av statistikken fra undersøkelsene til NJFF skal jeg også se på disse når jeg skal vurdere mindretallet og flertallet sine forslag.

4.2 Er loven logisk og lett å forholde seg til?

Som vi har sett har det de siste årene vært en rekke saker for domstolene om jakt som har foregått i døgnetts mørke timer. Alle sakene jeg har gjennomgått har endt med frifinnelse. Som jeg var inne på innledningsvis fører dette til at jegere føler seg kriminalisert for å ha utøvd en gammel jakttradisjon som har vært akseptert og mye brukt blant hjortejegere. Med andre ord medfører lovens vaghet og skjønnsmessige preg at jegere og påtalemyndigheter ikke enes i hvordan loven skal forstås. For jegere oppstår det dermed konflikter ved å praktisere en gammel jakttradisjon når påtalemyndighetens lovtolkning innebærer at de ikke kan klart forutse når de har handlet i strid med human jakt.

På den andre siden mener direktoratet at disse frifinnende rettsavgjørelsene kan medføre at påtalemyndighetene ikke lenger ønsker å etterforske anmeldelser som gjelder jakt i utilstrekkelig lys. Direktoratet mener at denne rettssituasjonen er uheldig siden dette kan medføre en endring i jegerens oppfatning av standarden for god jegermoral og aktsomhet når det kommer til jakt i den mørke tiden av døgnet.⁵⁶

Viltlovens §19 om human jakt skaper dermed uklarheter om hvilke krav som faktisk stilles til utøvelsen av jakta, og da spesielt nattjakta. Her blir det naturlig å stille spørsmål til om loven kan gjøres klarere slik at den blir lettere å forholde seg til. På den andre siden kan man også problematisere det til å vurdere om den skjønnsmessige utformingen av reglen har fordeler.

⁵⁶ Sikker og human jakt s 16

4.3 Fordeler og ulemper ved utformingen av § 19

Lovens ordlyd gjør det vanskelig for jegere å vite når de er innenfor det lovlige, og når de er utenfor. Dette skaper dermed en problemstilling i forhold til om § 19 skaper en gråsonerom som gjør det så vanskelig å vite hva som kreves for å utøve human jakt at den burde presiseres eller endres, eller om den eventuelt har fordeler som taler for at den bør forbli som den er.

Viltlovens §19 er basert på skjønn, og er en såkalt rettslig standard. Se punkt 2.2. Det innebærer at regelen fungerer dynamisk sammenholdt med utviklingen i samfunnet, både når det gjelder den tekniske utviklingen og endringer i den moralske oppfatning når det kommer til jakt.

Sverige og Danmark opererer med statiske regler som angir et tidsbestemt forbud for jakt om natten. I Sverige kan for eksempel hjort kun jages i tidsrommet én time før soloppgang til én time etter solnedgang. I Danmark er det kun lov å jakte mellom soloppgang og solnedgang.

Regler som går på hvilke timer i døgnet man kan jakte tar ikke hensyn til de faktiske jaktbare timene. Når jaktforbudet i Sverige og Danmark inntreffer på kvelden kan det med andre ord fortsatt være tilstrekkelig lys til å drive human jakt.

Norges mer skjønnsmessige regler innebærer at en jeger kan vurdere helt konkret om lysforholdene til en hver tid er tilstrekkelige. Dermed kan den jaktbare tiden utnyttes bedre.

Mens viltloven kan oppfattes som et område som ikke har blitt endret i tråd med den tekniske utviklingen, kan dette også oppfattes som et bevisst valg fra lovgivers side. I hvert fall når det kommer til utøvelsen av human jakt. Fordelen med en skjønnsmessig regel som ikke oppstiller konkrete objektive kriterier innebærer at regelen kan få en dynamisk endring ut fra den tekniske utviklingen som skjer. For nattjakt vil spesielt den optiske utviklingen

for kikkertsikter være en klar fordel som nattjegere har dratt nytte av. Når det optiske siktemiddelet medfører at det eksisterende lyset rundt jegeren blir tatt opp og forsterket, innebærer dette at en jeger får en klar fordel som en skjønnsmessig regel tar høyde for. Nattjakt med de siktemidlene vi har i dag, kontra de som eksisterte for flere tiår siden, vil dermed innebære en forbedring som gjør nattjakten mer forsvarlig og mer human. En dynamisk regel vil dermed dekke en slik teknisk forbedring. Reglene i Sverige og Danmark tar dermed ikke høyde for slike tekniske utviklinger, når de opererer med et konkret tidsbestemt nattjaktforbud.

Motstykke til en dynamisk regel er legalitetsprinsippet for at en regel som kan medføre straff i form av bøter eller fengsel burde være klar og utvetydig, og dermed forutberegnelig for jegere som anvender loven.

4.4 Human og Sikker jakt – innstilling fra direktoratets arbeidsgruppe

4.4.1 Mindretallets innstilling

I sin innstilling om nattjakt har direktoratet foreslått å innføre regler som er mer like Sverige og Danmark sine. Internasjonal rett er dermed en interessant komparativ rettskilde når det gjelder utformingen av våre egne regler. Direktoratet legger vekt på at det vil være hensiktsmessig for Norge å følge trendene i andre land.⁵⁷

Reglene som direktoratet har foreslått innebærer at jakt i tiden mellom en time etter solnedgang frem til to timer før soloppgang vi være forbudt. Videre foreslår de å åpne for jakt fire dager før og fire dager etter fullmåne, da de mener at dette er en periode hvor månen gir tilstrekkelig lys til forsvarlig lys.⁵⁸ I begrunnelse vektlegger de at jakt i den mørke delen av døgnet vil kunne bidra til å svekke samfunnets aksept for jakt ved at skudd

⁵⁷ Sikker og human jakt s.17

⁵⁸ Op.cit

i nattemørket er lite forenelig med allmennhetens oppfatning av sikker og human jaktutøvelse.⁵⁹

4.4.2 Flertallets innstilling

I flertallets innstilling blir det lagt vekt på at de ikke finner at det er påvist noe behov for å endre viltloven i retning av å begrense adgangen til jakt på hjortevilt i den mørke delen av døgnet. I sin begrunnelse legger de stor vekt på undersøkelsene *Bedre hjortejakt 2003*, *Ettersøksundersøkelsen 2004*, og *Bedre jakt på hjort, og villrein – Sluttrapport 2009*. Flertallet legger vekt på at økt kunnskap og klarere retningslinjer for nattjakta vil føre til mer forsvarlig og human nattjakt. Dette mener flertallet at en ”vær varsom” plakat kan bidra med.

4.4.3 Hva forteller undersøkelsene om faren for skadeskyting ?

Flertallets konklusjon var at de ikke kunne finne noe dokumentasjon på at kvelds-, natt-, eller morgenjakt på innmark var mindre humant enn annen jakt. Deres mening var derimot at jakt på innmark på disse tidene av døgnet førte til sikrere skuddsituasjoner og flere dødelige skudd enn om dagen.⁶⁰ Undersøkelsene viste at tallet på dødelige førsteskudd var 91% i dagslys mot 94,3% i grålysningen, 95,3% i skumringen og 95,8% på natten⁶¹. Forklaringen på disse forskjellene er trolig at jakt i utmark ofte medfører mer krevende skuddsituasjoner hvor dyra er mer stressa og kommer i større fart, noe som øker faren for skadeskyting, se punkt 2.2.2.4 Mindretallet var i stor grad enige med flertallets oppfatning av konklusjonene i rapporten *Bedre Hjortejakt 2003*, men de var likevel ikke av den oppfatningen at rapporten ga belegg for at jakt på natten var etisk forsvarlig.⁶² Mindretallet la avgjørende vekt på farene for skadeskyting under dårlige lysforhold, at mørket fører til at man ikke har sikker bakgrunn og at ettersøk vil bli krevende.

⁵⁹ Op.cit

⁶⁰ Sikker og human jakt s.7

⁶¹ Bedre Hjortejakt 2003 s.33

⁶² Op.vit s.16

Etter min mening er det viktig å ikke bruke konklusjonen i disse undersøkelsene helt ukritisk. Selv om undersøkelsene konkluderer med at det er minst skadeskyting under de mørke timene av døgnet, er det viktig å huske at kravet om human jakt etter §19 er et faredelikt, og ikke bare et skadedelikt. Det innebærer at selv om skyting om natten faktisk resulterer i minst skadeskyting, så er ikke dette et avgjørende moment ettersom loven også er et faredelikt. På den annen siden så vil jo tallene tale for at de faktiske skadeskuddene som er registrert representerer hvilke situasjoner som utgjør størst og minst fare for skadeskyting.

4.4.4 Er nattjakten avgjørende for beskatningen av hjortestammen?

Flertallet i arbeidsgruppa argumenterer med at vi trenger natten for å beskatte hjortebestanden. Undersøkelsene viser at flesteparten av fellingene skjer i den mørke tiden av døgnet. Av 3467 innrapporterte fellingene var andelen fellingene i utmark på dagen 41% mot 59% på innmark om kvelden, natten og morgenen.⁶³ Tallet på hvor mange hjort som faktisk blir felt i den mørke tiden av døgnet forteller oss hvor viktig denne jakten er for den praktiske forvaltningen av hjorteviltet. Tar man bort muligheten til å jakte på denne tiden av døgnet, innebærer dette at man må bruke drivjakt og bikkjejakt i utmark på dagtid for å felle tilsvarende antall hjort. Det er etter flertallets syn et uheldig utfall da de mener at jakt i utmark vil være for krevende for å beskatte tilsvarende stor andel av hjortebestanden, og at disse jaktformene fører til økt skadeskyting.⁶⁴

Til sammenlikning kan man se på et land som Skottland hvor hjortestammen er betraktelig større enn i Norge. Etter The Deer Scotland act (1996) er det forbudt å jakte om natten. De er dermed forbeholdt dagjakt for å beskatte deres hjortestamme, og har ikke ansett det som

⁶³ Op.cit s.15

⁶⁴ Sikker og human jakt s.8

nødvendig å endre på disse reglene. I motsetning til Norge er Skottland derimot et land det er lettere å jakte hjort i. Åpent og flatt landskap gjør hjortejakten lettere enn i bratte vestlandslir. Dermed er det ikke gitt at Norge, på lik linje med land som Skottland, vil kunne klare å beskatte kvotene ved kun dagjakt.

Beskatningsargumentet blir også brukt når det gjelder den økende andelen av villsvin i Sverige, se punkt 5.1.2. Siden hjortestammen også er i stor vekst i Sverige, er det fremmet forslag om å utvide jaktseasonen og tidene på døgnet for jakt, se punkt 5.1.1

4.5 Hva kan vi lære av praksisen i andre europeiske land?

Direktoratets forslag om å innføre et nattjaktforbud med visse unntak for måneskinnsjakt er delvis inspirert av reglene i våre naboland Sverige og Danmark. I rapporten *Human og Sikker jakt* utdyper ikke direktoratet hvorfor de benytter Sverige og Danmark som komparativ og inspirerende rett. De forklarer simpelthen at en tidsregulering morgen og kveld vil være i tråd med praksis i Sverige og Danmark, hvor denne typen regulering er innført og motivert ut fra humane og sikkerhetsmessige hensyn. Selv om direktoratet anerkjenner at antallet timer før solens ned- og oppgang vil variere fra land til land og mellom forskjellige viltarter, mener de at begge land likevel må sies å være restriktive til jakt om natten.⁶⁵

Videre i oppgaven skal jeg derfor se på praksisen for nattjakt i andre europeiske land, både de som forbyr nattjakt og de som tillater det. Regler om utøvelsen av jakt må til en viss grad tilpasses hvert enkelt land ut fra hvilke jaktmetoder som er mest effektive og mest anvendelige til deres arter og topografi. Det er derfor viktig å ikke bare sammenlikne reglene, men se på hvilke geografiske forutsetninger landet har og bakgrunnen for hvorfor reglene ble til.

⁶⁵ Sikker og human jakt s.19

4.5.1 Svensk og dansk lovgivning

Både svensk og dansk jaktlovgivning har regler som stammer fra gammelt av. Dansk jakt reguleres av Bekendtgøres lov om jagt og vildtforvaltning, jf. lovbekendtgørelse nr. 747 af 21. juni 2007 (jagtlov). Forbudet mot nattjakt i dansk jagtlov stammer fra jagtlovsrevisjonen i 1922. Forbudet ble innført blant annet for å forhindre krypskyttere som tjuvjaktet om natten. Forbudet blir også ansett for å være et av de grunnleggende i jagtloven og er også med på å beskytte dyrene slik at de kan være nattaktive og få være i fred på denne tiden av døgnet. Til slutt er forbudet også basert på sikkerhetshensyn.⁶⁶

Svensk jakt er regulert i jaktlag (1987:259). Reglene om nattjakt reguleres i jaktförordning (1987:905). Nattjaktforbudet i den svenske jaktlagen stammer også fra gammelt av.⁶⁷ Noen forarbeider som kan fortelle oss hvorfor forbudet ble innført foreligger ikke, og ingen nålevende har derfor disse beslutningsgrunnene helt klart for seg.⁶⁸

Den svenske jaktlagen ble skrevet ut fra hensynet til elgen. Selv om risikoen for skadeskyting er tatt i betraktning, var det primære formålet med loven å forhindre at krypskyttere jaktet elg på jordene om natten. Grunnen til dette var at de omkringliggende jaktlagene ønsket å ha elgjakten for seg selv.⁶⁹ Grunnen til at dette argumentet er brukt ved innføringen av nattjaktforbud i både Sverige og Danmark er det faktum at jakten i disse landene i stor grad har vært forbeholdt adelen. På den tiden da disse reglene var innført var det også veldig begrenset i hvem som fikk jakte på hjort.⁷⁰ Dette var også bakgrunnen for at nattjakt ble forbudt i øvrige deler av Europa, land som Storbritannia, Tyskland og Spania. Selv om sikkerhetshensyn spilte en rolle var adelens frykt for krypskyttere størst.⁷¹

⁶⁶ Bertram (2012)

⁶⁷ Jaktförordning §9

⁶⁸ Ligné (2012)

⁶⁹ Op.cit

⁷⁰ Risberg (2012)

⁷¹ Lecocq (2012)

I disse landene er forbudet laget med utgangspunkt i at jakt skal foregå tidsrommet soloppgang til solnedgang. Etter The Deer Scotland Act (1996) §18 kan en skogeier søke dispensasjon for å avlive hjort som skader eiendommen om natten. Da benyttes ofte biler og kunstig lys for å gjøre dette så effektivt som mulig.

Siden hjortestammen i Sverige alltid har vært liten har det heller ikke vært problemer med å beskatte stammen. Tradisjonell elgjakt har foregått på dagtid, og siden svenskene klarte å holde elgbestanden på de nivåene de ønsket ved alminnelig driv- og bikkjejakt på dagen, var det heller ikke noe behov for å bruke natten til jakt.⁷² I dag er fortsatt hjortestammen i Sverige og Danmark betraktelig mindre enn i Norge. Antall felte hjort i Norge anslås for å være nærmere 40 000, mot 3500 i Danmark og 5000 i Sverige⁷³. De har altså ikke samme utfordring når det gjelder beskatning av hjortestammen. Likevel øker hjortestammen nå så hurtig i Sverige at det har blitt lagt frem forslag på å utvide jakttiden, både når det gjelder sesong og tiden på døgnet. Argumentet som fremmes er at med disse tiltakene vil svenskene lettere kunne kontrollere hjortestammen.⁷⁴

Hjortejakten i Sverige og Danmark skiller seg også veldig fra hjortejakten på Vestlandet. Sverige og Danmark er flatere, og derfor ikke like krevende jaktterreng som Vestlandets bratte lier. Siden jakten skiller seg såpass fra hverandre, gjør dette det vanskelig å bruke Sverige og Danmark som sammenlikningsgrunnlag og mulig inspirasjonskilde for hvilke regler som bør gjelde for jaktutøvelsen i Norge, slik som direktoratet gar gjort.

Også svenskene anfører at ettersøk i mørket er for krevende og vil påføre et skadet vilt unødige lidelser. Svenskene har i dag omfattende data fra deres trafikkettersøksdatabase

⁷² Ligné (2012)

⁷³ Jakt i Norden (2008) s.112

⁷⁴ Ligné (2012)

hvor ettersøk på trafikkskadet vilt rapporteres. Tallene derfra viser at ettersøk om natten ikke er vanskeligere eller lykkes sjeldnere enn om dagen.⁷⁵

4.5.2 Kan reglene om villsvinjakt i Sverige ha noen betydning for våre regler?

Da Sverige begynte å få en frittlevende og sterkt økende villsvinpopulasjon fra og med 1970-tallet ble snart åtejakt om natten på villsvin også tillatt. Senere ble det også lov å bruke kunstig lys slik at jakten kunne foregå på en mer effektiv og forsvarlig måte.⁷⁶

Grunnen til dette var at villsvin er en art som har en såpass stor vekst at svenskene var nødt til å ta i bruk natten for å klare å beskutte villsvinstammen. Siden villsvinet er et svært sky vilt og ikke viser seg mye om dagen er det betydelig lettere å jakte villsvin om natten enn ved drivjakt eller bikkjejakt på dagtid.⁷⁷ Villsvinet forårsaker også store skader i jordbruket, hvilket er også en av hovedhensynene til at åtejakt om natten er tillatt. Når behovet for å regulere bestanden er så stor har svensk lovgiver sett det som nødvendig med disse tiltakene. Dette kan sammenliknes med norsk viltforvaltning hvor hjortebestanden, da spesielt på Vestlandet, er i sterk vekst og behovet for å kunne beskutte stammen krever tilrettelegging for dette.

Når det gjelder jakt på villsvin er tallene på skadeskyting lavere ved nattjakt enn ved drivjakt med hund. Det finnes ingen store undersøkelser på dette slik som vi har i Norge, men det finnes flere små.⁷⁸

4.5.3 Kan de svenske bjørneundersøkelsene ha noen betydning for våre regler?

Per dags dato er åtejakt på bjørn forbudt i Sverige. Bakgrunnen for forbudet var at vitenskapelige studier viste en sammenheng mellom økningen av såkalte problembjørner

⁷⁵ Op.cit

⁷⁶ Op.cit

⁷⁷ Jakt i Norden (2008) s.127

⁷⁸ Ligné (2012)

og fôringsplasser for bjørn i nærheten av mennesker og menneskelig aktivitet.⁷⁹ Det foreligger derimot et forslag om å fjerne forbudet fra 2001. I 2007 ble det lagt frem en rapport som tok for seg status og erfaringer fra åtejakt på bjørn fra store deler av Europa og Nord – Amerika.

Bakgrunnen for at åtejakt ønskes gjeninnført er at denne jaktformen oppfattes som sikrere når det kommer til skuddsituasjoner, hvilket gir mindre skadeskyting. Når dyr skytes under åtejakt er dyrene i ro og ustresset, hvilket gjør det lettere for skytteren å få inn et vitalt skudd, samt at skytteren har bedre tid til å anslå alder og kjønn slik at det rette dyret blir felt.⁸⁰ Posteringsjakt ved åteplasser foregår som regel som måneskinnsjakt på nettene hvor dyrene kommer frem på åpne plasser for å spise åtet. Er det for lyst kan dyret derimot avstå fra å besøke åteplassen.⁸¹ Synet på at åtejakt gir bedre og sikrere skuddsituasjoner er oppfatningen i samtlige av de landene som denne rapporten har tatt for seg.⁸² Det finnes også grunnlag for at antall skadeskytinger har økt med bruken av drivjakt på bjørn.⁸³

Argumentene mot at åtejakt på bjørn skal gjeninnføres er altså ikke forankret i selve situasjonen rundt skytingen og avlivningen av viltet. Åtejakt har andre etiske utfordringer som blir fokusert på, spesielt at mating av rovdyr kan få uheldige konsekvenser for bjørnens assosiasjon og adferd i forhold til menneskene. Problemer som ikke knytter seg til selve avlivningen av bjørnen går utenfor oppgavens kjerne, og jeg kommer derfor ikke til å gå noe mer inn på dette.

⁷⁹ Åteljakt på björn s.3

⁸⁰ Op.cit s.3

⁸¹ Jakt i Norden (2008) s.188

⁸² Åteljakt på björn s.16 og 38

⁸³ Op.cit s.37

4.5.4 Kan de finske reglene ha noen betydning for våre regler?

Finland er et av de europeiske landene som tillater nattjakt på lik linje med Norge. I likhet med vår §19 i viltloven oppstiller finsk jaktlag §20⁸⁴ et allment krav om at jakt skal utøves på en sik måte at viltet ikke blir utsatt for unødige lidelser.

Selv om Finland er flatere enn Norge, og dermed lettere å jakte i, byr drivjakt på hjort på betydelig større utfordringer enn drivjakt på elg. Finske lovgivere har derfor ansett det som nødvendig å tillate jakt om natten når dyrene beveger seg ut fra skogen og på åpne jorder der de er lettere å felle. Hensynet til at drivjakt medfører høyere stressnivå for hjorten og dermed kan føre til vanskeligere og mulige inhumane jakt- og skuddsituasjoner, har også hatt stor betydning for den finske lovgivningen. Det er deres oppfatning at jakt på åpne jorder om natten medfører sikrere skuddsituasjoner hvor dyret er i ro og jegeren har bedre tid til å bedømme kjønn og alder på dyret.⁸⁵

Videre har finsk lov tatt hensyn til at et nordlig land som Finland har færre lyse timer å jakte på om dagen⁸⁶. Dette er for eksempel ikke tilfellet i sør – europeiske land som har lengre og lysere dager som gir flere jaktbare timer, men som til gjengjeld har mørkere netter. Dette fører også til at sør – europeiske land ikke har samme behovet for å bruke natten til å beskatte viltstammene, samt at de mørke nettene gjør det praktisk vanskeligere å jakte om natten.⁸⁷ Jaktforholdene er på mange måter likere i Finland og Norge, hvilket etter min mening innebærer at finske regler og praksis er bedre sammenlikningsgrunnlag enn de øvrige skandinaviske og europeiske landene.

⁸⁴ Jaktlag 28.6.1993/615 § 20

⁸⁵ Simenius (2012)

⁸⁶ Op.cit

⁸⁷ Lecocq (2012)

5 Konklusjon

I konklusjonen skal jeg foreta en endelig vurdering av den informasjonen jeg har samlet og analysert i denne oppgaven. Målet er at den informasjonen som foreligger skal gi grunnlag for å vurdere om nattjakta bør forbys, om regelen om human jakt bør forbli som den er, eller om regelen bør presiseres.

5.1 Regelens fremtid

I denne oppgaven har jeg studert argumenter som taler både for og mot nattjakt som en human jaktform. Etter min mening foreligger det gode argumenter for både den ene og den andre løsningen.

Jeg kan kort slå fast at internasjonale kilder som Bernkonvensjonen eller The European/International Charter on Hunting and Biodiversity ikke gir noe klart svar på hva slags standpunkt organisasjoner som FACE eller CIC har tatt i forhold til nattjakt som human eller inhuman jaktform. Disse organisasjonene har derimot uttrykket et ønske om at regler for human jaktutøvelse skal være opp til hvert enkelt land å utarbeide.

Svenske og danske rettskilder er etter min mening ikke tunge kilder som taler for at vi bør følge i deres rettslige fotspor. Selv om svenskene og danskene har påberopt seg sikkerhetshensyn når det gjelder utarbeidelsen av deres forbud mot nattjakt, stammer deres regler i all hovedsak fra gamle jakttradisjoner hvor adelen innførte nattjaktforbud fordi de ønsket å beskytte sin egen jakt mot krypskyttere, som selvfølgelig jaktet om natten for ikke å bli oppdaget. Dette var også bakgrunnen for at Skottland i sin tid innførte nattjaktforbud. Siden dette er så gamle tradisjoner begrunnet i bekjempelsen av krypskyttere, taler dette for at nattjakta i disse landene ikke har blitt tilstrekkelig vurdert som en alternativ human og effektiv jaktform hvor skadeskytingsprosenten er lavere enn ellers.

Siden svenskene har tillatt åtejakt på villsvin i takt med den økte bestanden taler dette for at svenskene ikke anser nattjakt som en inhuman jaktform. Derimot har det svenske jegerforbundet erfart at skyting av villsvin om natten medfører mindre skadeskyting enn om dagen. Siden det også foreligger forslag om å utvide tidsrommet på døgnet for å jakte hjort i Sverige taler også dette for at de opprinnelige begrunnelsene for nattjaktforbudet ikke lenger foreligger, men at nattjakt derimot blir ansett for å være en effektiv og human jaktform som egner seg for et sky hjortevilt i sterk vekst.

Argumenter som taler for at nattjakt ikke er en human jaktform og bør begrenses er at skyting om natta utgjør en større risiko for at feil dyr blir skutt. Det er vanskelig å se hvilke kalver som tilhører hvilke koller, og hvor mange tagger en bukk har. I motsetning til statistikken for skadeskyting foreligger det ikke noen klare bevis for at det skjer mer feilskyting om natta enn på dagen. Det er derfor vanskelig å begrunne dette argumentet med annet enn logisk resonnement når det gjelder å skyte et dyr under dårlige siktforhold. Flertallet i nattjaktgruppen og representanter fra det finske jegerforbundet mener på den andre siden at ettersom nattjakta foregår på innmark hvor dyra ikke er jaget av hunder og stresset slik som ved jakt i utmark, så er de mer i ro, og skytteren får god tid til å bedømme alder og kjønn.⁸⁸ Etter min mening er dette det tyngste argumentet som taler for at nattjakta er en human jaktform som bør få leve. Statistikk fra omfattende undersøkelser viser at skadeskytingsprosenten er betraktelig lavere ved skuddsituasjoner under døgnetts mørke timer enn ved jakt om dagen. Dette har også støtte i svenske undersøkelser om åtejakt på villsvin og bjørn.

Muligheten for at ettersøk kan gjennomføres er svært viktig i vurderingen av om nattjakta kan anses for å være human. Natten medfører ettersøk som kan være svært krevende på grunn av dårlige lysforhold. Om ettersøk i mørket foreligger det lite statistikk på de faktiske utfallene sammenliknet med ettersøk om dagen. Svenske undersøkelser rundt

⁸⁸ Sikker og Human jakt s.8

ettersøk etter trafikkskadde dyr trekker i retning av at ettersøk om natten ikke er noe mindre suksessfullt enn de som ble utført om dagen. Ettersøk etter trafikkskadet vilt i Sverige er derimot ikke regulert av de samme reglene som ettersøk i jaktsammenheng. Siden disse ettersøkene kan gjennomføres ved bruk av kjøretøy og kunstig lys taler det for at disse undersøkelsene ikke kan tillegges avgjørende vekt.

Argumentet om at vi behøver natten til å beskutte hjortestammen er etter min mening et tungt argument som taler for at den tradisjonelle nattjakta bør få leve, selv om den ikke sier noe konkret om nattjakt som human eller inhuman jakt. Over halvparten av hjorten blir felt i den mørke tiden av døgnet. Vi har ingen kilder som sier noe om hvordan det hadde gått hvis vi skulle gå over til å kun bruke dagen til å beskutte hjortebestandene. Men statistikken rundt skadeskytingen taler for at i hvert fall tallene på skadeskyting hadde gått opp. Høyere skadeskytingsprosent er uheldig da dette medfører unødig lidelse for dyrene.

Etter min mening veier argumentene som taler for at nattjakta er en human jaktform tyngre enn argumentene som taler for det motsatte. Videre blir det opp til hver enkelt jeger å sørge for at han eller hun tar tilstrekkelige forholdsregler når det kommer til forsvarlig sikt for å løse skudd i mørke. Her mener jeg at forslaget til flertallet i nattjaktgruppa om utarbeidelse av en ”vær varsom” plakat og bedre opplæring om nattjakt under jegerprøvekurset er gode tiltak for at lovgiver, sammen med jaktsamfunnet, kan legge retningslinjer og rammer for hvordan nattjakta skal utøves på en human og forsvarlig måte.⁸⁹

Alternativet blir å presisere viltloven slik at nattjakta blir regulert helt konkret i loven eller forskriftene. Som jeg har vært inne på flere ganger i denne oppgaven vil det være en umulig oppgave for lovgiver å lage en lov som dekker alle mulige scenarier som en jeger kan komme opp i. Dessuten vil en skjønnsmessig regel ta bedre hensyn til de konkrete forholdene som en jeger befinner seg i, enn en mer konkret regel vil. Dette mener jeg taler

⁸⁹ Sikker og Human jakt s.8-9

for at lovgiver i stedet for å konkretisere viltloven eller forskriftene kan anvende jegerprøvelitteraturen og ”vær varsom” plakat til å legge rammene og retningslinjene for utøvelsen av nattjakt. På denne måten vil lovgiver også kunne bruke ulike de kanalene de har til rådighet til å gi retningslinjer som igjen vil styrke regelens forutberegnelighet for jegerne.

6 Kilder

6.1 Lovgivning

6.1.1 Norsk lovgivning

- 1981 Lov om jakt og fangst (viltloven) av 29.mai 1981
- 1951 Lov om viltstellet, jakt og fangst (jaktloven) av 14.desember 1951
- 1963 Lov av 21.juni 1963 nr 23 (Veglova)
- 1902 Lov av 22.mai 1902 nr 10: Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven)
- 1961 Våpenloven av 9.juni 1961 nr.1 om skytevåpen og ammunisjon
- 2009 Lov av 6.juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

6.1.2 Forskrifter

- 2002 Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst (utøvelsesforskriften) av 22.mai 2002 nr.313
- 2005 Forskrift om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) av 18.mars. 2005 nr 242

6.1.3 Utenlandsk lovgivning

- Jagtlov Bekendtgøres lov om jakt og vildtforvaltning, jf. lovbekendtgørelse nr. 747 af 21. juni 2007. Jagtlov. (Danmark)
- Jaktlag Jaktlag (1987:259). (Sverige)
- Jaktförordning (1987:905) Jaktförordning. (Sverige)
- Jaktlag Jaktlag 28.6.1993/615 (Finland)
- The Deer Scotland act (1996)

6.2 Forarbeider

6.2.1 Odelstingsproposisjoner

Ot.prp.nr.9 (1980-1981) Viltet

6.2.2 NOU

NOU 1974:21 Viltstellet, jakt og fangst

6.3 Litteratur

Christoffersen, Sten *Jakt i Norden*. Oslo, (Cappelen Damm) 2008

Andestad, Tore *Fulltreff: hvordan unngå skadeskyting* 2.utg. Oslo, 2008

Norges jeger- og fiskerforbund *Jegerprøveboken* 2.utg. 2011

Christensen, Helge *Lovgivningen om viltstell og jakt med kommentarer*. Oslo, 1967

Rom, Knut *Viltloven: med kommentarer*, Oslo, 1987

Dvergsdal, Hallstein *Hjortejakt*. Oslo, 2007

Kafka, Franz, *Prosesssen*. 3.utg. Oslo (Gyldendal) 1962

Gisle, Jon *Jusleksikon*. 3.utg. Oslo 2007

6.4 Konvensjoner

Bernkonvensjonen Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats 1.juni 1982 CETS No.: 104

6.5 Charter

The European Charter on Hunting and Biodiversity http://www.cic-wildlife.org/uploads/media/Hunting_Charter_EN.pdf

6.6 Rapporter

Bedre jakt på hjort, elg og villrein – Sluttrapport 2009

<http://bedrejakt.no/Dokumenter/Microsoft%20Word%20-%20Bedre%20jakt%20på%20hjort%20%20elg%20og%20villrein.%20rapport%202009.pdf>

Bedre hjortejakt 2003 http://bedrejakt.no/Dokumenter/Rapport_Bedre_Hjortejakt_2003.pdf

Ettersøksundersøkelsen 2004 – bedre hjorteviltjakt 2004

http://bedrejakt.no/Dokumenter/Ettesoekundersoekelse_2004.pdf

Åteljakt på björn 2007 – Det skandinaviske bjørneprosjektet

http://www.bearproject.info/uploads/publications/E%2067_Ateljakt%20pa%20bjorn_Sahle_n%202007.pdf

Sikker og Human jakt – innstilling fra en arbeidsgruppe 2011

<http://www.njff.no/portal/pls/portal/docs/1/42211016.PDF>

6.7 Dommer

6.7.1 Dommer fra Høyesterett

Rt.2009 s.792

Rt 2003 s.104

Rt.1959 s.382

Rt. 1981 s.982

Rt. 1992 s.292

Rt. 1984 s.643

Rt. 2002 s.258

6.7.2 Dommer fra lagmannsretten

LF – 2003 – 14781

LF – 2003 – 14781

LG – 2009 – 63089

LG – 2009 – 63089

LG 1996 s1566

RG 1996 s1091

6.8 Nettsider

SSb - Hjortevilt. Felt elg, hjort og villrein
<http://www.ssb.no/aarbok/fig/fig-358.html>

Best practice guides UK – Night stalking
http://www.bestpracticeguides.org.uk/reference/dcs_night.aspx

Rapporter – www.bedrejakt.no

6.9 Personlig meddelelse

Bertram , Jacob Christian. E-post. 19.januar 2012

Ligné, Daniel. E-post. 9. og 10.januar 2012

Risberg, Per. E-post. 3.januar 2012

Lecocq, Yves E-post. 28.februar 2012

Simenius, Teemu. E-post 24.februar, 5.mars 2012

Svalby, Johan. E-post. 28. og 29.februar 2012

